

Foto: Colourbox

På uni's nederste etage

"Jeg er ekstern lektor. Dette semester varetager jeg fire forskellige universitetskurser med det, som det indebærer som eneansvarlig for planlægning, undervisning, vejledning og eksamensbedømmelse af 90 studerende. 254 kr. i timen ser jo meget godt ud på papiret. Men bagved ligger mange usynlige timer, så i praksis tjener jeg noget, der svarer til minimumslønnen (ca. 120 kr./t)", fortæller **en anonym ekstern lektor** i denne måneds TEMA.

Den anonyme fortæller om ringe ansættelsesvilkår. Om hvordan systemet udnytter løslærernes akademiske ansvarsfølelse i et djævelsk system, som skjuler, hvordan gratis merarbejde er med til at finansiere universitetets drift. Og hvordan virtuelle, fiktive forvaltnings-systemer medvirker til et ukollegialt miljø set fra løslærerenes plads i eliten på nederste etage:

"Jeg klager såmænd ikke over indholdet i mit arbejde og de mange arbejdstimer, men over lønnen. Og over usikkerheden, hvor man som løstansat aldrig ved, hvor mange timer man har i næste semester. Eksterne lektorer fungerer som buffer på semesterbasis, alt efter om institutterne har behov for os".

Arbejdslivsforsker Janne Gleerup er i gang med en undersøgelse af de løstansattes situation, og hun genkender den anonymes udsagn fra interviews med andre løstansatte: "Den anonyme underviser giver et vigtigt vidnesbyrd om, hvordan man som løstansat kan opleve at befinde sig i en uholdbar og uretfærdig situation. Kontrakter og arbejdstid tilpasses efter, hvad instituttet her og nu har brug for, hvor mange studerende der er, hvilke kurser der ikke varetages af de fastansatte det pågældende semester samt en række andre faktorer, som kan variere fra sted til sted".

Nogle vil spørge, om beskrivelsen af at være løstansat og være en (mis-) brugt arbejdskraft nu også kan passe?

"De interviewede i vores undersøgelse fortæller om, at de mødes af mistro overfor, om deres arbejdsforhold nu er så ringe endda", svarer arbejdslivsforskeren.

"I offentligheden er forståelsen typisk, at den danske arbejdsmarkedsmodel generelt sørger for gode løn- og arbejdsforhold. Men over en bred kam er tendensen, at faste stillinger transformeres til midlertidige stillinger, hvor klassiske rettigheder er mærkbart forringede. Det nye er, at man ikke længere kan uddanne sig ud af usikkerheden. Også det akademiske arbejdsmarked rammes af prekariseringen som jo er et internationalt fænomen".

Se tema: *Løst ansat* s. 26-29.

Principielt: Hvad er faktisk?

Pressenævnet skal nu tage stilling til, hvordan FORSKERforum skal omgås med 'alternative fakta' og 'postfaktuelle data'

3

Cash for publiceringer

På nogle institutter kan forskere score en personlig bonus på op til 45.000 kr for at publicere eller hente en stor ekstern bevilling hjem

6

Nyt, rått bevillingssystem

8-11

Politikerne sidder lige nu bag lukkede døre og skruer nye kriterier sammen. Alt tyder på, at humaniora igen får Sorteper

Tosset BFI-system?

12-15

Systemet kritiseres for at være ude af kontrol – og juristerne har deres egne definitioner.

MÅNEDENS ANALYSE

Vindmølleindustri fyrede professor

19-23

Hidsig historie i ny bog fortæller, at AAU-ledere prøvede at give kritisk forsker mundkurv på. Og da det ikke lykkedes, blev han fyret...

YTRINGSFRIHED

Løst ansat 26-29

Vidnesbyrd fra anonym ekstern lektor fortæller om ringe ansættelsesvilkår, herunder et djævelsk system og usolidariske kolleger.

MÅNEDENS TEMA

Bevillingsmodel: Kvaliteten der blev væk

Kvalitet er et plusord. Kvalitet vil vi altid gerne have mere af – også på de videregående uddannelser. På universiteterne forbedrer vi løbende kvaliteten. Det ænser politikere imidlertid ikke. De nedsætter grupper, som skal forbedre kvaliteten på uddannelser – nok de uddannelser, som politikerne selv tog for nogle år siden.

Hastigt følger grupperne Peter Drukers *'Hvis du ikke kan måle det, kan du ikke forbedre det'*. Og måling af kvalitet er ikke nemt. Derfor har vi gentagne gange set økonomer ende med i stedet at måle økonomi, fx de uddannedes indkomst. Høj indkomst bliver så ensbetydende med høj uddannelseskvalitet.

Nej, den køber vi ikke. Den øvelse er blot et glimrende eksempel på, at hvis dit eneste værktøj er en hammer, ser hele verden ud som søm. Økonomien er vigtig – 'determinerende i sidste instans' – men vi mener at uddannelseskvalitet ikke udelukkende lader sig måle i kroner og øre.

Produktivtetskommission, kvalitetsudvalg og en hastigt skiftende række af ministre – Morten, Sofie, Esben, Ulla og nu Søren – har alle villet tale om "kvalitet i undervisningen", men hver gang er skønånden, dannelse og kønne intentioner bukket under for tal og tale om hurtigt relevans i arbejdslivet, som dernæst er operationaliseret som indkomst og kroner i kassen. På universiteterne er vi ikke glade for det, men vi er ikke overraskede, vi har vænnet os til, at udvalgene og ministrene forveksler langsigtet kvalitet med kortsigtet relevans. Det forbavsende var, at det enøjede økonomisyn senest blev fremført fra tænketanken Kraka, som sætter lighedstegn mellem den uddannedes indkomst og individets værdi for samfundet (FORSKERforum 304, s. 20).

Skal vi så holde op med at uddanne

pædagoger til at passe børn? Pædagoger får jo en ret lav løn; men det er da kun helt enøjede økonomer, der vil mene, at det var bedre, om pædagogerne i stedet uddannede sig til økonomer, som jo får en ret høj løn. Når økonomerne kan tjene den høje løn, skyldes det jo blandt andet, at pædagogerne passer økonomernes børn. Økonomerne vil så sige, at markedets usynlige hånd vil sørge for, at lønningerne vil finde på plads i et hierarki af værdi. Det glemmes, at jobbenes aflønning ikke nødvendigvis afspejler jobbet samfundsmæssige værdi, og at studerende ikke udelukkende vælger uddannelse og senere job efter personlig økonomi. Ulla Tørnæs findes stadig på ministeriets hjemmeside med opfordringen 'Vælg med hjertet og hjernen' (Politiken 22. juni).

“ At bruge udtrykket 'kvalitet' er altså falsk salgsteknik. Det lyder som en ansøgningspulje...

Selvfølgelig bør studerende ikke lokkes til uddannelser på falsk grundlag. Ved uddannelsesvalg bør universiteterne kunne vise uddannelsernes historiske forhold mht. løn og ledighed. Men planøkonomien holder ikke, og uanset uddannelsesretning skal vi alle løbende efteruddannes og fleksibelt tilpasse os nye arbejdsområder. En højere uddannelse kan mere langsigtet få et stempel for høj kvalitet, fordi uddannelsen er et godt grundlag for den videre udvikling. Den uddannede er ikke et færdigt og uforanderligt produkt.

Ministeren har foreslået et nyt bevillingssystem under overskriften *'Klare rammer, bedre balance'* (4. maj), og det

forhandles p.t. blandt Folketingets ordførere bag lukkede døre. Målsætningen er en model, som *'i højere grad understøtter kvalitet i uddannelserne og et øget fokus på nyuddannedes overgang til beskæftigelse i hele landet'*. Der foreslås tre faktorer, grundtilskud (20%), aktivitetstilskud (70% taxameter som hidtil) og – tadaa – kvalitets- og resultattilskud (10%). Det sidste er en joker, for det skal fordeles som belønning på studietider og på beskæftigelsesgrad for faget. Det er altså et resultattilskud og ingen måling af kvalitet.

Pakket ind i en indviklet beregningsmetode dukker kvalitetsbegrebet så op i modellen: *'Hvis institutionerne ikke når målene for beskæftigelse og studietid, udmøntes de resterende midler til kvalitet'*, og den (bøde-)pulje budgetterer ministeriet med vil indbringe 200 mio. kr. Betyder det mon, at hvis fx studietiden er lang, får uddannelsen ekstra midler til kvalitet? Nej, *'kvalitetselementet fordeles til uddannelsesinstitutioner til konkrete tiltag, særlige områder eller indsatser'*.

At bruge udtrykket 'kvalitet' er altså falsk salgsteknik. Det lyder som en ansøgningspulje, formuleret og administreret af ministeriet. Universiteterne kan se frem til endnu mere tidsforbrug på at konkurrere på ansøgninger, som ikke imødekommes.

Heldigvis findes der masser af kvalitet på universiteterne. Universiteterne opfylder samfundets behov for forskningsbaseret, veluddannet arbejdskraft, senest dokumenteret i ministeriets undersøgelse ph.d.-uddannelsens kvalitet og relevans (rapport, februar 2017). Lad ph.d.-undersøgelsen og dens gode resultat være en tilstrækkelig undersøgelse af kvalitet på alle uddannelserne på de danske universiteter.

Opfyldelsen af kvalitetskrav kan politikerne roligt overlade til universiteterne selv.

Principielt: Hvad er faktisk?

Pressenævnet skal nu tage stilling til, hvordan forskere og medier skal omgås 'alternative fakta' og 'postfaktuelle data'.

Forskerforum havde 16. maj en hjemmeside-nyhed: "**Kritik af publicistpris: Skadelig for videnskaben**", som skabte nogen turbulens.

Dels blev FORSKERforum i fagbladet JOURNALISTEN kritiseret for ikke at have spurgt den kritiserede part (WEEKENDAVISENs journalist Lone Frank) før artiklen blev publiceret. Det måtte FORSKERforum indrømme var en formel fejl.

Men dels førte nyheden også til, at eks-psykologiprofessor Helmuth Nyborg klagede til Pressenævnet over, at han var omtalt, uden at han var blevet forelagt de fremsatte ytringer til kommentar før trykning.

Og nævnets afgørelse kan blive ganske principiel, fordi den handler om, hvordan journalister og forskere må omgås 'alternative fakta' og 'postfaktuelle data'.

Nyborg: Æreskrænkende og faktisk forkert

Nyborg klager over, at han ikke blev forelagt de konkrete udtalelser fra psykologiprofessor Jens Mammen, bl.a.:

At "Nyborg ikke kunne ikke fremlægge data på, at mænd er klogere end kvinder. Og i UVVU-sagen kunne han ikke fremlægge kilden til sine såkaldte FN-data, som altså var konstruerede."

At Nyborg havde brugt en "ghost-forfatter", der kom fra den rabiante Den Danske Forening.

Og at det var umuligt at identificere en central FN-kilde, og at artiklen var bygget på "uoplyst konstruktion af data eller substitution med fiktive data.

I sin klage henviste han til, at disse udsagn er "skadelige, krænkende, faktisk forkerte, og virker agtelsesforringende for undertegnede, uden at disse først blev efterprøvet ved forelæggelse for undertegnede, så jeg havde mulighed for at korrigerer oplysningerne".

“

Ud fra Lone Franks artikler i Weekend-avisen tror folk, at kontroverserne om Nyborg handlede om faglige uenigheder og fejder mellem faglige ligemænd. I virkeligheden handlede det om, at Nyborg var en fusk.

Jens Mammen

FORSKERforum: Faktuelle oplysninger

FORSKERforum svarede, at de fremsatte ytringer er oplysninger af faktisk karakter, som medier ikke har pligt til at forelægge (jf. de presseetiske regler). Der henvises til, at Nyborg i de konkrete sager enten har nægtet at fremlægge data/har fremlagt ikke-verificerbare data/har fremlagt konstruerede data. Nyborg arbejder altså – for at bruge nutidig sprogbrug – med "alternative fakta", som er i strid med god videnskabelig praksis.

FORSKERforum anfører supplerende, at det er velkendt, at Helmuth Nyborg anser sig for frikendt for at have lavet videnskabelig fup, med henvisning til en afgørelse fra Vestre Landsret. Men Landsretten afgjorde blot, at UVVU ikke havde retsgrundlag til at dømme ham "uredelig".

Landsretten efterprøvede og tog dog ikke stilling til sagens substans, dvs. om Nyborg havde forbrudt sig mod god videnskabelig praksis, som UVVU dømte. Og det betyder, at Nyborg i den videnskabelige verden – bl.a. ud fra UVVU's gennemgang ud fra almindelige videnskabelige normer – opfattes som en fupmager. Det er altså en faktisk oplysning, som FORSKERforum kan fremføre uden at forhandle formuleringer med Nyborg.

FORSKERforum bragte kritik af publicistpris

FORSKERforums nyhed handlede om, at Publicistklubben – en forening for journalister og andre mediefolk – har tildelt WEEKENDAVISENs videnskabsjournalist Lone Frank den store publicistpris og 20.000 kr for "en mangeårig,

fremragende indsats i overensstemmelse med klubbens formål om at værne om ytringsfrihed og medvirke til indsigt i den aktuelle medie- og samfundsudvikling".

Men det faldt psykologiprofessor Jens Mammen for brystet, for Lone Frank har ukritisk bragt noget af Helmuth Nyborgs konstruerede data som baggrund for genetik-artikler:

"Ud fra Lone Franks artikler i Weekend-avisen tror folk, at kontroverserne om Nyborg handlede om faglige uenigheder og fejder mellem faglige ligemænd. I virkeligheden handlede det om, at Nyborg var en fusk. Han konstruerede data (om population og fertilitet), som passer til hans politiske synspunkter. Han kunne ikke fremlægge data på, at mænd er klogere end kvinder. Og i UVVU-sagen kunne han ikke fremlægge kilden til sine såkaldte FN-data, som altså var konstruerede. Og den mangel på videnskabelige standarder har Frank altså legitimeret i sin journalistik".

Lone Frank brugte 'alternative fakta'

Og Franks problem er, at hun har brugt Nyborg i flere af sine forsidehistorier. Dels en, hvor hun problematiserede UVVU's behandling af sager om uredelighed, hvor hun indirekte frikendte Nyborg for fusk (29.11 2013). Og en tidligere, hvor hun brugte Nyborgs omdiskuterede "data", som UVVU senere dømte som konstruerede (22.7 2011).

Lone Frank har aldrig beklaget artiklen. Og WEEKENDAVISEN trak aldrig den problematiske forsidehistorie tilbage, selv om den byggede på "alternative fakta".

Da FORSKERforum publicerede kritikken af Lone Frank, blev hun tilbudt at kommentere denne i FORSKERforums trykte udgave. Men redaktoren har intet hørt fra hende. Og hun har i øvrigt heller ikke klaget til Pressenævnet.

Akademikerbashing

Det socialdemokratiske folketingsmedlem Kaare Dybvad har skrevet en bog *"De lærdes tyranni – hvordan den kreative klasse skaber ulighed og undergraver verdens bedste samfund"*, som mistænkeliggør det, han kalder den kreative klasse.

Konkret siger Dybvad, at 2006-2016 fordobledes antallet af unge med akademisk uddannelse, og det var helt forkert, for det betød bare, at boglige uddannelser og SU lægger beslag på hovedparten af uddannelsesmilliarderne, betalt af "folk med jævne indkomster"; samtidig med at det offentlige ansatte hærskarer af akademiske generalister, mens kerneopgaver på sygehuse og skoler skæres ned.

Påstand: Den kreative klasse styrer

Bogen hævder, at danske politikere med "videnssamfundet" begyndte at planlægge som om Danmark var på vej mod at være et samfund uden produktion. Uddannelserne blev akademiseret, folkeskole og erhvervsuddannelser misrøgtet, kommuner og offentlige institutioner centraliseredes, og arbejdsmarkedet deltes i højtlønnede akademikere og lavtlønnede servicemedarbejdere. Alt sammen båret af "de lærdes" diffuse forestillinger om fagre ny verden.

Tankefiguren abonnerer på at repræsentere den sunde folkelige fornuft, hvor folket er undertrykt af den kreative klasse / akademikerne, som er snobbet, og det snobberi er med til at holde flertallet af det danske folk – dem med mellemlange og korte uddannelser nede. Akademikersnobberi betyder, at alt for mange unge vil have en uni-uddannelse og en brugbar, praktisk uddannelse som håndværker. Underforstået: Den kreative klasse styrer.

Løsningen er ifølge forfatteren langt skarpere adgangsbeholdning til uni, og at hver fjerde studieplads forbeholdes folk med erhvervs- eller professionsuddannelse.

Uenige anmeldere

Bloggeren Lars Olsen påpeger utræteligt politisk lavprioriteringen af de lavtuddannedes vilkår hvad angår uddannelse, løn og pensionsvilkår. Han kalder bogen et tiltrængt spark til eliten.

"Nutidens klassesamfund udspringer ikke kun af økonomi, men også af uddannelse og definitionsmagt", anmelder Lars Olsen, der mener, at forfatteren har ret i sin politiske følgeslutning: *"at politik for 'det folkelige Danmark' nødvendigvis må gøre op med de elitære og deres forestillinger, hvad enten det handler om uddannelse, centralisering, tryghed på arbejdsmarkedet eller en realistisk indvandringspolitik"* (ALTINGET).

I INFORMATION mente anmelder David Rehling – tidligere Radikal folketingskandidat – at Dybvads vrede får ham til at ansvarliggøre 'de kreative' for ugeringer, de ikke har ansvar for, fx strukturreformer og miljøplanlægning: *"Dybvads bog er skrevet ud fra samme verdensbillede som Dansk Folkepartis: Et selvberørende Danmark, hvis største trussel er en svigefuld højtråbende gruppe af selvgode intellektuelle"*.

Rehling kalder det skørt, at Dybvads akademiker-bashing er en ideologisk iscenesættelse og et fjendebillede, som skygger for en saglig diskussion af det, der synes at være Dybvads egentlige hjertesag: En opprioritering af de praktiske uddannelser på bekostning af de langvarige teoretiske.

SE SIDSTE NYT PÅ
forskerforum.dk

Havbrug:

Forskerrådgivning underkendt

”Nej, Kattegat kan ikke tåle mere kvælstof. Havmiljøet er pt. ikke i ’god økologisk tilstand’, så hvis havbrug vil udlede mere kvælstof uden at der indføres kompenserende virkemidler, vil miljøet få det værre end det ellers ville have haft det. Hvis nogle altså skal have lov til at udlede mere kvælstof og fosfor, så må der kompenserende faktorer ind. Eller også må andre (landbaseret) reducere deres udledning i havet”, erklærede **vandmiljø-forsker Karen Timmermann** fra AU-Bioscience på ekspert-høring om havfiskebrug i slutningen af april.

Folketinget havde indkaldt 5 eksperter og ingen af dem ville godkende miljøminister Esben Lunde Larsens påstand om, at der er ”miljømæssigt råderum” til 5 nye havbrug i Kattegat, fordi tilknyttede muslingefarme vil kompensere for havbrugenes ekstra kvælstof-forurening.

Høringen flyttede ikke på S-ordfører **Simon Kollerups** mistro: ”Det blæser fortsat i vinden, hvordan de 800 tons ekstra kvælstofudledning skal kompenseres? Og det undrer mig, for jeg havde forstået på minister Esben Lunde, at netop det skulle være underlagt en nøjere undersøgelse. Så den redegørelse venter jeg stadig på”.

Men så kom S-ordføreren på andre tanker, muligvis efter at være blevet korrigeret af S’ politiske ordfører Henrik Sass. Pludselig skiftede S’ og et mistroisk Dansk Folkeparti nemlig holdning og stemte ja til L111 om tilladelse til havbrugene i Folketinget (31. maj).

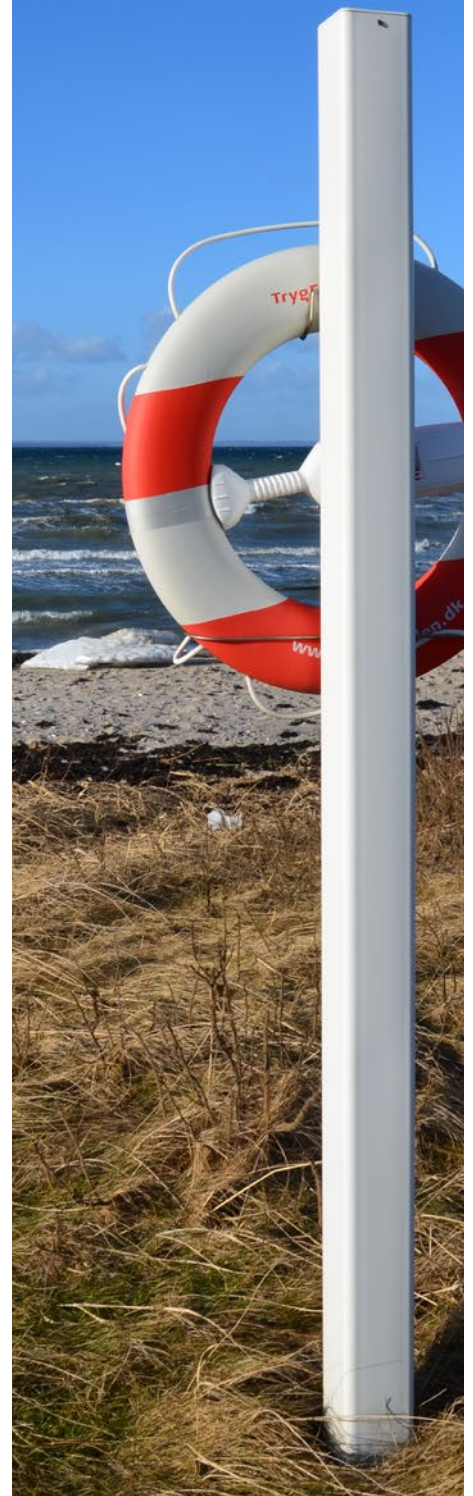
Det fremgår ikke, hvorfor S skiftede holdning og hvilke garantier partiets ledelse fik for at stemme for.

Ministeren: Miljømæssigt råderum – teknisk set

At der nu er givet tilladelse til 5 nye forurenende havbrug er et eksempel på, at Folketingets flertal bestemmer, hvad der er fakta: Beslutningen er en underkendelse af miljøforskningen, for Folketingets flertal har besluttet sig i strid med Kattegats miljøtilstand, som miljøforskere har beskrevet den. Nogle mener ligefrem, at det vil banke miljøtilstanden 30 år bagud...

Miljøminister Esben Lunde har givet vakkende svar og skiftede i den sidste fase argumentation. Først påstod han, at der var ”miljømæssigt råderum” som om den faktiske miljøtilstande er så god, at den giver plads til mere forurening. Det ændrede han til, at Danmark teknisk set er tildelt miljøkvoter, som kan bruges til tillade mere forurening fra havbrugene. Miljøagenturet HELCOM for alle Østersø-landene siger nemlig, at Danmark ikke har forurennet så meget, som de andre lande og derfor er Danmark tildelt en kvote på 97 tons fosfor. Den bruges på havbrugene, angiveligt efter rådgivning fra Aarhus’ sektorforskning (2014). Så til sidst talte ministeren om, at ekstraudledningen ”ikke på sigt vil hindre opnåelsen af god miljøtilstand i Kattegat” (Miljøudvalget, svar nr. 173 til L111).

God sommer

Cool cash for public

Udbredt praksis på institutter at forskere kan score en bonus, hvis det lykkes at få artikel publiceret i et anerkendt tidsskrift. Men er

At få sin byline i et førende forsknings-tidsskrift kan booste cv'et, åbne nye karrieredøre og danne grundlag for både national og international opmærksomhed. Men et andet gode, som færre taler om, er den kontante belønning, som mange forskere indkasserer, når de lander en prestigefyldt publicering.

På mange institutter er der almindelig praksis for, at publiceringer i anerkendte tidsskrifter belønnes med engangsvederlag. Men måden det praktiseres på, og hvor standardiseret, bonus-udmålingen er, kan være vidt forskellig.

En af de mest velbeskrevne aftaler finder man på Institut for Statskundskab på AU. Her er det nøje defineret i lokal-aftalen, hvordan publiceringer belønnes. Der er udpeget en liste på omkring 30 tidsskrifter, som er særlig attråværdige, og lykkes det at få en artikel publiceret i et af disse, ryger der 10.000 kroner ekstra på bankbogen. Lykkes man ikke med det, er der stadig penge at hente, hvis man bliver optaget i et af BFI-udpegede niveau 2-tidsskrifter. Det giver 6.000 kroner.

”Med den her ordning har vi skabt nogle incitamenter for folk til at publicere i de bedste tidsskrifter. Samfundsvidenskaberne har jo tidligere ikke haft så stærk tradition for at publicere i internationale tidsskrifter, så det her er blandt andet for at skubbe på i retning af international publicering og tidsskriftspublisering frem for eksempelvis antologier,” fortæller institutleder Peter Munk Christiansen.

AU-Statskundskab: Godt incitament

Ordningen eksisterede, da han tiltrådte som leder. Selve listen af tidsskrifter bliver til på den måde, at medarbejderne byder ind med forslag, og at den endelige liste forhandles på plads mellem ledelsen og tillidsrepræsentanten.

Peter Munk Christiansen oplever ikke, at en foruddefineret liste er kontroversiel. ”Jeg hører i hvert fald ikke, at der er utilfredshed. Men der er også tale om brede tidsskrifter for political science og nogle af dens underdiscipliner, så det forvrider ikke forskningen.”

Hvad ville der ske, hvis man fjernede publicerings-bonusserne?

”Vi ville nok stadig publicere godt, men måske marginalt mindre flot.”

På AU-Statskundskab er der en anden mulighed for at få engangsvederlag, nemlig hvis man skaffer eksterne midler hjem. Igen er reglerne helt klare og skematiserede: forskeren får 2 procent af den hjemtagne bevilling, og kun hvis der er overhead på mindst 25 procent og forskerens bevilling (eller andel) er mindst 500.000 kroner. Dog kan vederlaget højst blive 45.000 kroner.

”Det handler igen om at give et ekstra lille incitament til at hjemtage bevillinger. Og hvis det påvirker folk til at gå efter bevillinger med overheads, så er det jo også fint,” siger Peter Munk Christiansen.

Til gengæld siger lokalaftalen ikke noget om, at det kan give engangsvederlag for særlige indsatser inden for undervisning eller bred formidling: ”De aktiviteter kan man søge løntillæg for. Der kan også gives engangsvederlag, og det gør vi faktisk også, men det er der bare ingen faste regler for.”

“

Det handler igen om at give et ekstra lille incitament til at hjemtage bevillinger. Og hvis det påvirker folk til at gå efter bevillinger med overheads, så er det jo også fint

Peter Munk Christiansen

CBS: Tillidsmand med til at udpege

En anden model for tildeling af engangsvederlag finder man på CBS. Her konkurrerer vipørerne om vederlag, og så sidder et lille, centralt udvalg, bestående af to dekaner og to medarbejderrepræsentanter og vurderer ansøgningerne.

Fællestillidsmand Ole Helmersen er med til at udpege de ”heldige vindere”.

Det er ikke kun prestige og CV-guf, når man lander en publicering

Og med vederlag, der som standard er på 40.000, 60.000 eller 80.000 kroner, er der virkelig grundt til at gøre sine hoser grønne.

”Det er et reelt forhandlingsforløb, og vi går faktisk grundigt til værks. Blandt andet trækker vi publiceringsdata fra biblioteket, som vi kigger på. Så det er bestemt ikke noget, der foregår med venstre hånd,” forklarer Helmersen.

Han vurderer, at der typisk er 150-170 ansøgere til engangsvederlagene, og at omkring 100 af disse får penge med hjem. Og det er ikke kun de prestigefyldte publiceringer, der giver skillinger. Udvalget kigger også på kriterierne ’undervisning’, ’fundraising’ og ’citizenship outreach’.

”Der er ingen automatik i, at man får tillæg hvis man har publiceret i et særligt tidsskrift. Det er klart, at publicering i et højt rangeret tidsskrift tæller meget, men har man ikke gjort sig øvrigt bemærket, for eksempel gennem undervisningen, er det ikke sikkert, man får noget,” siger

erlinger

det et incitament, der virker?

i et anerkendt, internationalt tidsskrift. På mange institutter giver det kontakt udbetaling ved kasse 1.

Helmersen.

Han hører af og til argumenter for, at CBS kører samme model som AU-Statskundskab, så visse publiceringer automatisk giver vederlag. Men det er han ikke tilhænger af.

”Det ville jo gøre det nemt for mig som TR, men jeg synes, at man mister noget, hvis man ikke kan forhandle tillæg for andre aktiviteter, for eksempel at kunne belønne god undervisningsaktivitet.”

CBS-tillidsmand: Ikke et stort incitament

Skal der penge på bordet for at motivere forskere?

”Nej, det skal der ikke”, svarer Helmersen. De allerfleste forskere brænder for deres fag og vil altid gerne publicere. Men beløbet har en betydning – både reelt og som symbolsk skulderklap, der viser, at ledelsen er opmærksom på folk og den indsats, de gør,” mener Ole Helmersen.

Som del af det udvalg, der belønner

medarbejderne, er han ofte en populær mand. Men nogle gange er han det stik modsatte.

”Hvert år, når vi har haft den årlige runde, er der nogle stykker, der henvender sig til mig og beder om en uddybende forklaring. Nogle godtager den, men andre bliver sure over, at de ikke får et tillæg. Men det mener jeg er en del af TR-ansvaret, jeg må tage på mig.”

KU: Science-forside gav nul kroner

Men det er ikke alle steder, det klirrer i sparegrisen, når der landes en flot publicering.

I efteråret 2016 opnåede nogle danske marinebiologer en sjælden ære, da deres artikel om grønlandshajen som verdens ældste dyr kom på forsiden af Science. Men det blev ved æren, fortæller en medforfatter til artiklen:

”Jeg har intet fået. Den slags kører ikke som automatik hos os, og jeg har ikke fedtet for at få et tillæg. Der bliver ganske vist givet nogle engangsvederlag på instituttet på 10.000 eller 15.000 kroner, og det her kunne da have været en god begrundelse, men det har jeg altså ikke bedt om,” fortæller John Fleng Steffensen, professor i marinebiologi ved KU-Biologi.

Til gengæld kan han berette, at en anden af artiklens forfattere, **Peter G. Bushnell**, der er ansat ved Indiana University, scorede en forfremmelse og en lønforhøjelse på 5.000 dollars på baggrund af publiceringen.

Men for John Fleng Steffensen personligt ville en bonus hverken gøre fra eller til.

”Jeg siger skråt op til det. At se ens lidt vilde ideer og teorier holde vand og blive publiceret i et anderkendt tidsskrift, er meget mere værd end en bonus på 10-15.000 kroner. Og når det så publiceres i Science, bliver det ikke større for nogen som os.”

lah

SÅDAN ER PRAKSIS NOGLE STEDER

Mange fakulteter har indskrevet i lokale aftaler, hvordan det er muligt at skaffe sig et engangsvederlag. Her er nogle stikprøver på praksis:

AAU Teknik og Sund'

”Der kan aftales engangsvederlag til medarbejdere, der skønnes at have ydet en særlig indsats. Engangsvederlaget er normalt 25.000 kr.”

AAU hum'

Engangsvederlaget kan gives for en ”ekstraordinær indsats eller påtaget af opgaver af uddannelsesmæssig og/eller forskningsorganisatorisk karakter i henseende til at fremme HUM's aktiviteter og omdømme. Varetagelse af opgave grundet pludselig opstået eller ny situation i organisationen. Ekstraordinær indsats forsknings- og/eller undervisnings- og formidlingsmæssigt. Ekstraordinær indsats for at øge STÅ-produktion og/eller optag.”

Vederlaget aftales mellem dekan og TR.

KU nat'

Det kan fx gives efter ”omfattende indsats ved udgivelse af større videnskabelig afhandling, opstart af større forskningsprojekter, formidling for lægmand, som arrangerer af større konferencer eller opnåelse af særlige undervisningsmæssige kompetencer. Det kan også fx være omfattende deltagelse i bedømmelsesudvalg, arbejdsgrupper, samarbejdsudvalg, arbejdsmiljøudvalg eller omfattende indsats som tillidsrepræsentant.”

DTU

”Engangsvederlag gives typisk som en anerkendelse af en afgrænset indsats og opnåede resultater og er således bagudrettet. Engangsvederlag kan også gives som et ”godt på vej tillæg” hen i mod et kvalifikationstillæg.

Alle engangsvederlag forhandles imellem nærmeste leder/institutledelsen og relevant tillidsrepræsentant/organisation.”

Hemmelige forhandlinger om nyt bevillingssystem

Ordførerne fra regeringspartierne, Socialdemokraterne, DF, SF og Radikale indgår i disse uger i hemmelige forhandlinger om en ny bevillingsmodel, som skal afløse den nuværende taxametermodel (hvor bevillinger er baseret på STÅ-produktion, dvs. hvor mange studerende, der gennemfører eksamen).

Forhandlingerne tager udgangspunkt i minister Søren Pinds reformforslag, der er opdelt i tre aspekter: 70 pct. aktivitets-tilskud, 20 pct. grundtilskud og 10 pct. resultattilskud.

Grundmodellen ser ud til at være regeringens komponenter, som parterne skal anerkende for at sidde med ved forhandlingsbordet. Og ordførerne drøfter derfor – såvidt FORSKERforum erfarer – de tekniske detaljer i forslaget med udgangspunkt i en lang række spørgsmål, som Pinds embedsmænd skal besvare. FORSKERforum har ikke kunnet få disse spørgsmål udleveret fra ordførerne, som accepterer at det er en lukket politisk forhandling, der i bedste fald kan føre til et bredt forlig om et lovforslag, der vil være vedtaget på forhånd, og hvor en offentlig debat om forslaget kun vil være formel.

Men FORSKERforum har alligevel fået indsigt i, hvad der forhandles om.

Konsekvens-beregning: Aarhus vil vinde – Aalborg vil tabe

Der er dog offentliggjort enkelte elementer fra forhandlingerne, herunder foreløbige konsekvensberegninger:

De fortæller først og fremmest, at ministeriet regner med at kunne inddrage 183 mio. kr. i bøder fra de institutioner, som ikke lever op til de givne mål for gennemførelsestider og beskæftigelsesgrader (for både erhvervsakademier, professionshøjskoler og uni'er).

Disse penge ("kvalitetspulje") skal angiveligt føres tilbage til institutionerne, men et af de store spørgsmål er, hvad de skal bevilges til. Det er helt åbent i ministerens udspil, og det er en ministerdrift at inddrage denne som en slags ministertpulje, mens oppositionen vil have defineret, hvad den skal bruges til.

Ministeriet har offentliggjort en konsekvensberegning af forslaget, baseret på institutionernes seneste regnskabsår (2016), deres gennemførelsestider (2016) og deres beskæftigelsesgrader (2015). Det

afslører, at AU kan se frem til en bevillingsfremgang, mens især Aalborg og CBS står til beskæring, uden at det fremgår af hvilke faktorer de vinder og taber.

Omfordeling mellem hovedområder

Et tema i forhandlingerne er de økonomiske konsekvenser på hhv. institutionsniveau (mellem institutionerne) og på hovedområde-niveau (mellem fakulteter og fag). Vil den for eksempel begunstige det monofakultære DTU på bekostning af de store uni'er med flere fakulteter, KU og AU?

Det er en kendt sag, at regeringen gerne prioriterer nyttige, erhvervsrettede fagområder på de teknisk-naturvidenskabelige områder på bekostning af humaniora eller masseuddannelser på samf.

Et åbent spørgsmål er taxameterstørrelser. Den nye grundbevilling skal nemlig tages fra taxameterpuljen, som dermed beskæres 23 pct., så de nye takster pr. studerende bliver 34.200 kr. (takst 1: Humaniora og samfundsvidenskab), 49.200 kr. (takst 2: Naturvidenskab), 71.900 kr. (takst 3: Ingeniører og medicin). Men idet det er en kendt sag, at disse takster er underfinansierede (ifølge McKinsey-rapport), har disse områder fået en ekstrabevilling på 5.000 kr. igennem en årrække, men om denne pulje forlænges er uklart.

Gråzoner til ministerens disponering?

I ministerens modelforslag ligger der nogle gråzoner, som oppositionen også søger oplyst:

Der er der kriterierne for, hvordan de 20 pct.'s grundtilskud skal beregnes?

Og ikke mindst åbner forslaget op for, at kriterier for grundtilskuddet skal "genfastsættes" efter fire år "på baggrund af en samlet kvalitetsvurdering, fremadrettede prioriteringer og opfølgning på de strategiske rammekontrakter".

Hvad betyder det, spørger oppositionen – ikke mindst med henblik på at få oplyst, om og hvordan sammenhængen mellem performancekrav i nye rammekontrakter vil blive knyttet til belønningspuljer, så der indføres resultatkontrakter ad bagdøren om nogle år?

FORSKERforum følger forhandlingerne – se www.forskerforum.dk ...

Minister Søren Pind lancerede i starten af maj regeringens forslag til nyt bevillingssystem. I Politiken blev det solgt på ministerens spin om, at 'regeringen vil straffe uddannelse uden jobudsig', som de fleste vælgere vil synes er fornuftigt.

Men bagved ligger national-økonomisk logik uden kvalitet og dannelse. For universiteterne og de studerende har modelforslaget nemlig indbygget nogle rå incitamenter, som vil betyde ændret fokus og adfærd og få konsekvenser for fagbredde og akademiske mål.

Råheden i modellen – og den bagvedliggende økonomiske tænkning – fremgik af minister Pinds spin for sine kernevælgere i BERLINGSKE. Her mistænkeliggjorde han bestemte fag og uddannelser: "Der skal gøres op med jobløs uddannelse". Uddannelsesmarkedet skal omstilles via incitamenter. Pind afslørede, at der de næste år kan spares 200 mio. fra 'de jobløse'. Og det er så en pulje, regeringen vil omfordele til "kvalitet", fx eliteuddannelser og teknologisk omstilling.

Humaniora rammes hårdest

De 10 pct. kvalitets- og resultattilskud ser ikke ud af meget, men erfaringer fra alle

Ministerens forslag

Modellen har tre elementer:

- **20 pct. er grundtilskud** (bevillingssikkerhed i 4 år).
- **70 pct. er aktivitets-tilskud** som gennemførelses-performance og baseret på tre taxameter-niveauer,
- **10 pct. er kvalitets- og resultat-tilskud.** Den er opdelt (5 pct.) på beskæftigelse (jobbonus) og den anden del (5 pct.) på færdiggørelse.

Aktivitetstilskuddet er erstatningen for den nuværende taxametermodel.

Det beregnes som årlig gennemførelses-performance på de forskellige uddannelser (udløst pr. eksamen) og er fortsat baseret på tre taxameter-niveauer for (medicin/ingeniør, naturvidenskab og hum/samf), hvor hum/samf er på den lave takst, som konsulentfirmaet McKinsey har kaldt "underfinansiering".

Erhvervsnytte som parametre

er, at den begunstiger fagområder, som er 'professionsrettede', siger rektor

incitamentmodeller viser, at selv mindre puljer har stor adfærdsmæssig betydning. Og denne pulje er rå, fordi halvdelen (5 pct.) af den handler om beskæftigelse (jobbonus) og den anden del (5 pct.) om færdiggørelse.

Kravene er sat så højt, at de fleste uni'er aldrig vil få disse penge udløst – og her går regeringens prognoser på, at regeringen kan hente 200 mio. kr. på "bøder" til de studier, der ikke opfylder de opsatte job-mål.

Især de blødere uddannelser som humaniora med brogede jobudsigter vil blive ramt (SE OM HUMANIORA PÅ NÆSTE SIDE), mens studier med hurtig studie gennemførelse og høje beskæftigelsesstatistik bliver belønnet.

Modellen skal indføres over 3 år, men regeringen afsætter en klatskilling på 65 mio. til kompensation for de hårdest ramte i en overgangsperiode.

RUC rammes hårdest

På institutionsplan bliver formentlig især RUC med mange bløde uddannelser ramt både på færdiggørelsestider og på job-målet.

"Modellen giver RUC nogle udfordringer, jo. Jeg vil ikke sige, at den gør uni'er til 'erhvervsskoler'. Men logikken i modellen er, at den begunstiger fagområder, som er 'professionsrettede' mod bestemte arbejdsmarkeder og færdigheder, fx læger, ingeniører, jurister og visse naturvidenskabelige uddannelser – og modsat for de uddannelser og institutioner, som har blødere fagligheder, og hvor kandidaternes arbejdsmarked ikke er så fast defineret", forklarer rektor **Hanne Leth Andersen fra RUC**.

På RUC har man ikke lavet nærmere konsekvensberegninger, for der indgår mange faktorer bagudrettet. Men om de to nye komponenter siger RUC-rektoren: "Færdiggørelses-faktoren skræmmer os ikke. RUC så ikke godt ud på færdiggørelsestider for nogle år siden, men siden 2011 er der sket en 30-procentsforbedring, og prognoser siger, at RUC bare vil mangle 2 måneder i mållåret 2020, så små forbedringer hvert år kan betyde, at RUC overholder kravene i fremdriftsreformen og ikke skal betale bøder".

Man kunne jo godt efterlyse nogle andre værdier, selv om økonomerne vil få svært ved at lave taxameter for det.

Hanne Leth Andersen

Noget anderledes ser det ud, hvad angår de 5 procents jobbonus: "På beskæftigelsesgraden målt 1 år efter færdiggørelse har RUC en udfordring: De studerende er typisk længere om at komme i arbejde, men statistikkerne viser, at de faktisk finder arbejde; nogle af dem bare ikke så hurtigt. Det hænger dels sammen med, at vi ikke har de mere professionsrettede uddannelser, så mange studerende med de 'blødere fagligheder' selv skal finde deres jobfunktion. Det handler bl.a. om, at vi skal blive bedre til at give dem bevidsthed om, hvad de kan og er gode til. Til forskel fra de professionsrettede har de brede kompetencer på det analytiske og på projektarbejde i organisationer".

Forventet besparelse: 183 mio.

Uni'erne venter med spænding på, hvordan kriterier for uddeling af grundbevilling vil blive.

Og hvad angår kravene til kvalitets- og resultatmål, er kravene sat så højt, at de fleste uni'er aldrig vil få disse penge udløst, og det er her, regeringen forventer at hente de 183 mio. kr. Færdiggørelsesbonusen er fx baseret på, at de gennemsnitlige gennemførelsestider skal ned på normeret tid plus 3 måneder (hvor der i dag er en overskridelse på 8 måneder).

Regeringen lover imidlertid, at de 183 mio. fra 10 pct.-puljen, som ikke udløses, ikke er tabt, men bliver i sektoren. De skal bare udløses efter andre kriterier og måske til andre fag – 'på længere sigt rettet mod kvalitet', som det formuleres af Søren Pind.

Ingen kvalitetsparametre

I modellen er kvalitet lig med 'færdiggørelse og jobrelevans', og den indeholder ingen kvalitetsparametre på trods af, at

det faktisk var begrundelsen for at lave reformen. Men embedsmændene bag reformforslaget har ikke kunnet finde kvalitetsindikatorer, så kvalitet er lig med arbejdsmarkeds-relevans i modelforslaget.

Eks-minister Esben Lunde Larsen kaldte det nuværende taxametersystem for en Trabant uden kvalitets-incitament, som tilskyndede til kvantitet. En ny model skulle indeholde 'kvalitet, relevans og regionalitet'.

Og Søren Pind er trådt til med høj værdipolitisk profil om mere kvalitet og "dannelse", men indrømmede blankt over for Politiken, at der ikke er kvalitetselementer i den nye model. Men i BERLINGSKE lød hans frække overskrift ved lanceringen såmænd: "**Kvalitet skal der til.**"

Gråzone om 'kvalitet' overlader Pind nu til løbende drøftelser i den kommende tid.

Andre værdier end økonomi

RUC's rektor Hanne Leth Andersen er kritisk over for logikken i modelforslaget:

"Hvis politikerne både vil lovgive på sektoren og incitaments-styre, så må vi i sektoren jo rette ind efter det. Og logikken i modellen er økonomisk og rettet mod 'employability', hurtig gennemførelse og hurtig i job. Og modellen er en doubling af samme logik ovenpå dimensionering og fremdriftsreform, som altså bare giver mere bureaukrati og usikkerhed. Man kunne jo godt efterlyse nogle andre værdier, selv om økonomerne vil få svært ved at lave taxameter for det", siger Hanne Leth Andersen.

"Med andre værdier mener jeg overordnet, at vi jo ikke bare uddanner til arbejdslivet (employability). Vi uddanner også demokratiske borgere, som har indsigt og færdigheder til at orientere sig. Det er vel også, hvad minister Søren Pind mener med 'dannelse'", siger hun.

"Værdier handler også om, at uni'er har bredt fagberedskab på alle fagområder, såvel de professionsrettede som de alment uddannende. Der er altså brug for begge dele, og modellen giver ubalancer".

Ny bevillingsmodel rammer hum'

Modelforslag, som politikerne diskuterer lige nu, tager ikke hensyn til fler-fakultære universiteters særlige forpligtelser. Og så er 'kvalitet' altså noget forskelligt mellem fagområderne, siger hum-dekan

Nogle fagområder kan blive hårdt ramt af ny bevillingsmodel, vurderer AU's Artsdekan Johnny Laursen:

"Hvis det ender med den skitserede model, får særligt de humanistiske uddannelser en udfordring, fordi det traditionelle flerfakultære universitet har en bred opgaveportefølje, hvor man skal holde et bredt fagberedskab", siger dekanen som indspil til, at Folketingets partier netop nu forhandler bag lukkede døre om, hvordan en ny bevillingsmodel skal se ud.

Hvor den nuværende taxametermodel giver penge efter, hvor mange studerende der gennemfører eksamen, så har minister Søren Pind spillet ud med et modelforslag med en grundbevilling på 20 pct., aktivitetstilskud på 70 pct. (taxameterlignende) og 10 pct. i performancepulje (færdiggørelse og jobtaxameter).

Forslaget er en incitamentsmodel, der tilskynder til en bestemt adfærd for at opfylde målene. Bagved ligger der et indirekte politisk ønske om at prioritere bestemte erhvervs-mæssige fag, fx ingeniørfagene eller naturvidenskab og en tilsvarende neddrøsling af humaniora og store optag på visse samfundsfaglige uddannelser.

Uddannelsespolitisk styring

Der ligger altså en uddannelsespolitisk styring bag modellen, når politikernes kriterier handler om, at fagområder skal være jobrelevante, dvs. at de fører til beskæftigelse kort tid efter eksamen. Og heri ligger der en op- og nedprioritering af fagområder.

Den rivalisering mellem fagligheder vil dekanen ikke ind på. Han nøjes med at påpege, at modeller kan give skævheder mellem de flerfakultære uni'er og de mono-fakultære, som kun skal tage sig af mere professionsagtige og målrettede studier.

"På et klassisk universitet med brede forpligtelser kan man ikke bare koncentrere sig om de fagområder, som der p.t.

Jeg deler uden forbehold ministerens ønske om, at de studerende ikke skal uddanne sig til arbejdsløshed, og naturligvis skal universiteterne udbyde uddannelser, som samfundet har brug for.

Men jeg forstår ikke logikken i, at det hjælper på uddannelsernes kvalitet at reducere taksterne, fordi beskæftigelsen falder. Særligt de humanistiske uddannelser kan blive udfordret i forhold til beskæftigelses-mål...

AU-rector Brian Bech Nielsen

er erhvervs-mæssig efterspørgsel efter. Her er det tydeligt, at især jobtaxameteret – krav om høj beskæftigelse – bliver en særlig udfordring. Og her er det især de universiteter – KU og AU – som har en bred opgaveportefølje, som rammes hårdt i forhold til de øvrige. Det er en skævhed, som bør rettes i modellen", mener Artsdekanen.

Grundbevilling positivt – beskæftigelseskrav negativt

AU-dekanen kan se både positive og negative elementer i den foreslåede model:

"Det mest positive er den faste grundbevilling på 20 pct. som giver mulighed for at disponere langsigtet over en 4-årig periode. Procentandelen måtte dog gerne være større, så bl.a. de 10 pct.s performance-faktor overgår til grundbevilling", forklarer han.

"Det negative er 10-procentsfaktoren; især de 5 pct. knyttet til beskæftigelse. Beskæftigelsen kan institutionerne jo ikke styre eller forudse. Den er jo afhængig af ydre faktorer og konjunkturer. Og da humanister er længere om at komme i

varig beskæftigelse, bør modellen ikke bare være knyttet til beskæftigelse".

Han påpeger, at det teknisk set er meget væsentligt, hvilke parametre der skal indgå i modellen: "Er det beskæftigelse eller ledighed, som skal være det operationelle mål, kan man spørge, for hvordan vil man tage højde for de kandidater, som bliver iværksættere eller selvstændige?"

Det er netop nogle af disse aspekter, som partiernes ordførere netop nu søger at få afklaret, siger FORSKERforums kilder.

Sproguddannelser i klemme

Det seneste tiårs universitetsøkonomi har i høj grad været præget af, at politikerne først ønskede så mange ind på uni-studier som muligt og at de enkelte uni'er skulle konkurrere indbyrdes på deres uddannelsesudbud. Men det blev for nogle år siden efterfulgt af en hård opbremsning i dimensioneringen af udvalgte fag, især på humaniora og på nogle store samfundsvidenskabelige fag. Og nu truer altså nye reguleringsmekanismer, hvor minister Pinds aktuelle forslag igen vil ramme nogle bestemte fagområder, hvoraf nogle er småfag, der hidtil har levet på en særbevilling, men også humanioras brede fagudbud kan blive ramt.

Og heri ligger nogle dilemmaer i, hvilke (klassiske) fagligheder der kan blive neddrøsllet. Mest tydeligt er dilemmaet på sprogområdet, hvor politikerne på den ene side siger, at sprogberedskab (fransk, spansk, tysk, kinesisk m.fl.) er absolut nødvendigt i en globaliseret verden og på den anden side foreslår en bevillingsmodel, som vil nedprioritere sprogfagene.

"Modellens problem eksponeres måske tydeligst på sproguddannelserne. Alle er vel enige om, at der – både af hensyn til dannelsen og til globaliseringskrav – skal være et bredt udbud og beredskab på sproguddannelserne. Alligevel er nogle af disse fagområder under stort pres, da

de i forvejen er ramt hårdt og også vil belastes af nogle af bevillingsmodellens dynamikker. Pt. er konjunkturerne sådan, at primært engelsk har stor søgning, men det kan jo ændre sig. Og det koster altså penge at opretholde beredskabet på de øvrige sprogfag. Og her er markedsstyringens beskæftigelse et problem, fordi det tager mange år at reagere på en beskæftigelsesudvikling.”

Ansvarsforflygtigelse fra politikerne?

Når nogle fag rammes ekstra hårdt på økonomien, er det interessante spørgsmål, hvad et flerfakultært universitet prioriterer at opretholde, selv om det økonomisk set et en underskudsforretning. En måde at løse problemet har været at lukke ned for fag eller sammenlægge småfag med andre. Men uni-ledelser har også prioriteret fagligt ved principielt at holde fast i, at et klassisk uni skal have en bred fagvifte, og problemet har så været at finansiere dem. Men hermed kan man ende i en intern strid, fordi der skal overføres penge fra nogle (rige) fakulteter til nogle andre (fattige).

FORSKERforum spørger derfor Artsdekanen: *Er det ansvarsforflygtigelse fra politikernes side, når de ikke anerkender i det nye modelforslag, at der er brug for ekstra penge til særligt sårbare (humanistiske) fagområder, men at man sender prioritering og finansiering videre til uni-ledelserne?*

Men den slags spekulationer vil Arts-dekanen ikke gå ind i: “Nu må vi se, hvordan den endelige model bliver, og så må vi vurdere konsekvenserne.”

‘Kvalitet’ er forskelligt mellem fagene

Da Uni-ministeriets embedsmænd for to år siden fik til opgave at konstruere en ny bevillingsmodel, lød kravet, at der skulle indgå kvalitet, relevans og regionalitet. Men det lykkedes ikke at indarbejde kvalitetskriterier, og det problem blev yderligere eksponeret, da Søren Pind blev minister i december 2016, og han tiltrådte med ambitioner om mere ”dannelse” i studierne.

“Vi må kvittere for, at ministeren har givet udtryk for et stærkt ønske om at styrke dannelsen. Vi må også kvittere for, at ministeren tilsvarende ønsker et fokus på kvalitet i uddannelserne, og at dette aspekt skal indgå i en ny bevillingsmodel. Samtidig har vi altså endnu ikke set, hvordan det konkret skal manifestere sig i en bevillingsmodel”, siger **AUs Arts dekan Johnny Laursen**.

Han henviser til, at det ikke er oplyst, hvilke parametre grundbevillingen skal tildeles ud fra, ligesom sammenhængen mellem bevillingsform og de nye udviklingskontrakter heller ikke er kendt”.

Dekanen har forståelse for, at

embedsmændene har haft vanskeligheder med at definere kvalitetsparametre, for det er ikke nemt at bestemme ”undervisningens kvalitet”. Til en udbredt antagelse om, at man ikke kan vurdere kvalitet på humaniora, har han to kommentarer:

”For det første udspringer også humanioras viden fra forskning, og forskningsgrundlaget er en vigtig del af uddannelsernes kvalitet. Vi vurderer derfor også de enkelte videnskaber og uddannelser op mod den internationale standard for området.

For det andet kan det derfor være problematisk at presse en bestemt kvalitetsmodel igennem i en dansk tværgående model. Kvalitet vurderes også internationalt meget forskelligt inden for de forskellige hovedområder. Problemet kendes jo fra BFI-modellen (som angiveligt måler publicerings-kvalitet). Risikoen er altså, at en lokal dansk finansieringsmodel flytter fokus fra den enkelte videnskabelighed eller uddannelses ’højeste internationale niveau’, som kravene hedder i universitetsloven. “

‘Humaniora ikke i krise

Efter at uni-minister Søren Pind havde spillet ud med sit forslag til ny finansieringsmodel, gik fire humaniora-dekaner ud med et indlæg, som indirekte var en påmindelse om at huske prioritering af humaniora. Formelt var det en kommentar til ministerens forslag til Forsk2025-katalog, der handler om, hvilke fagfelter Danmark især bør prioritere.

Under overskriften **‘Humaniora kan løse fremtidens udfordringer’** (16.4 2017) mindede de om, at politikerne ikke må glemme humaniora i katalogets teknologiske tilgang.

Skal dette indspark tages som udtryk for, at humaniora er presset, lyder FORSKERforums spørgsmål: *Er tidsånden sådan, at humaniora skal legitimere sig over for politikerne ud fra erhvervsrelevansen – som sprogyndige, teknologiformidlere og kulturformidlere?*

“Det er ingen hemmelighed, at humaniora er stillet over for meget store økonomiske udfordringer, og det er heller ingen hemmelighed, at der er politisk-økonomiske prioriteringer, som begunstiger andre fagområder”, lyder Arts-dekan Johnny Laursens svar.

”Derfor må vi som dekaner tydeliggøre, at både i klassisk forstand såvel som i en moderne globaliseret verden er der brug for humaniora. Og så vil vi gerne markere over for omverdenen, at dansk humaniora nok er presset økonomisk, men humaniora er ikke i krise, hvis man ser på den aktuelle performance i forskning i forhold til internationale standarder. Humanister indgår som et værdifuldt element i mange af de nye vidensområder, som er under udvikling, og der er en risiko for, at man undervurderer værdien af det bidrag til samfundsudviklingen.“

Jurister: 'BFI-systemet

Juristerne vil have lov at indberette lærebøger som forskning. "Det er vores publiceringskanal," forklarer juraprofessor

BFI-systemet er ladet med skepsis, bl.a. fordi standarder for indberetninger varierer mellem fagområder, og det er uretfærdigt og konkurrenceforvridende, siger kritikerne.

Og BFI er da også fyldt med problematiske indberetninger, hvor ikke-videnskabelige tekster er blevet registreret som forskning i strid med BFI-definitioner på, hvad der må indberettes. Det konstaterer en rapport fra **AU-Center for Forskningsanalyse** (Uddannelses- og forskningsministeriet, maj 2017).

Særligt på jura-området er der problemer. Det erkender flere universiteter selv i deres høringsvar til rapporten. Og der

BFI – hvad er det?

Den bibliometriske forskningsindikator (BFI) bruges til at måle, hvor produktive universiteterne er i forhold til deres forskning. Disse målinger bruges som baggrund af fordeling af 25 procent af basismidlerne.

Universiteterne indberetter samtlige udgivelser og opnår på baggrund af disse point. En udgivelse kan udløse forskellige antal point alt efter, hvilke type udgivelse, det er, og om tidsskriftet eller forlaget er kategoriseret som niveau 1 eller 2. (*Der er 67 faggrupper fordelt på alle fagområder, hvor der typisk sidder 5-10 fageksperter og foretager den overordnede kategorisering.*)

Ansvar for indberetningen til den centrale myndighed er typisk uni-bibliotekerne, som laver formelt legalitetstjek. Men selve ansvaret for, at de faglige indberetninger er korrekte ligger typisk hos institutlederen, der modtager indberetningerne fra instituttets forsker.

(*Det overordnede ansvar for udviklingen af BFI-systemet ligger i en styregruppe, der som formand har vicedirektør Niels C. Baier fra FI-styrelsen, samt rektorerne Anders Bjarklev (DTU), Brian Bech Nielsen (AU) og Henrik C. Wegener (KU).*)

skal da heller ikke mere end et hurtigt kig i BFI-databasen til at finde registreringer på kant med reglerne. Slår man op på monografier, registreret i 2015, får man en række bøger, der grangiveligt lyder som lærebøger. Det er titler som: 'Lærebog i obligationsret', 'Dansk kommunalret' og 'Lærebog om indkomstskat'.

Om 'Lærebog i obligationsret' hedder det eksempelvis fra forlaget Karnov, at bogen "tilsigter at være lærebogsgrundlag i faget obligationsret på jurastudiet."

Men hvad angår lærebøger, er BFI-regningslinjerne ganske klare: De skal ikke registreres som forskning. Kun hvis der indgår væsentligt nyt videnskabeligt indhold "svarende til en ny monografi", som ikke tidligere har været publiceret, og som er blevet fagfællebedømt, kan det regnes som forskning.

Juraprofessor: Jura skal ses i andet lys

Men der er en god grund til, at en bog som 'Lærebog i obligationsret' skal registreres som forskning, mener juraprofessor Jane Bolander fra CBS. Hun er forfatter til bogen, og så er hun samtidig medlem af BFI-fagrådet for retsvidenskab – den lille gruppe af forskere, der beslutter, hvilke juridiske tidsskrifter der skal give BFI-point.

Hun forklarer, at de juridiske lærebøger simpelthen er en helt fagtraditionel måde at publicere forskningen på.

"Man er nødt til at forstå hele systemet i forskningen. Juraen handler om lovgivning, som jo er nationalt baseret. Tager du et område som skatteret, så spyttede der hvert halve år en ny lov ud, der ændrer hele området. Det er nødvendigt, at den lov bliver bearbejdet, så man kan fortælle de studerende, hvad der er skattepligtigt og så videre. Og bearbejdelsen af det nye stof er nødt til at komme som lærebøger, ellers kan du ikke have uddannelser kørende," fortæller Jane Bolander.

Juridiske lærebøger skal derfor ses i et andet lys end andre samfundsvidenskabelige lærebøger.

"Hvis du forsker inden for eksempelvis økonomi, er det grundlæggende de samme mekanismer og effekter, der gør sig gældende. Det er nogle universelle regler og teorier, og de ændrer sig ikke fra den ene dag til den anden. Inden for jura ændrer det sig hele tiden, og samtidig er det national lovgivning, så du kan ikke tage udgangspunkt i internationale værker," forklarer hun.

Forskningsdekan: lærebøger er forskning

Flere af de – tilsyneladende – lærebøger, man kan finde i BFI-systemet, er indberettet ved Juridisk Institut på KU. Her ligger det faglige ansvar for indberetningerne hos **forskningsdekan Henrik Palmer Olsen**, og han kan godt huske, at han har blåstemplet bøger som forskning, selv om der har stået 'lærebog' i titlen.

"Dem har vi indberettet, fordi vi vurderer, at der er tale om forskningspublikationer. Hvis vi tager som eksempel bogen 'Lærebog i erstatningsret', så er den skrevet af Bo Von Eyben, og der ligger en betydelig forskningsindsats bag. Så kan jeg jo godt kalde forskeren ind og sige, at næste gang må du ikke kalde det en lærebog. Men det synes jeg vil være en mærkelig samtale," siger Henrik Palmer Olsen.

Han er generelt ikke imponeret af AU-rapporten: "Det eneste grundlag, de bruger i rapporten for at vurdere forskningsværdien af en bog, er markedsføringsgrundlaget, omtalen af bogen på forlagets hjemmeside og omslaget af bogen. De forholder sig ikke til indholdet af bogen, og det er afgørende."

Palmer Olsen henviser som Jane Bolander til den tradition, jura har for at publicere forskningen i lærebøger.

"Jeg synes, vi bliver straffet af BFI-systemet for at lave efterspurgt forskning. Det, at der rent faktisk er nogle, der bruger det, vi laver, bliver gjort til noget suspekt. Så jeg synes, hele den måde, registreringen bliver grebet an på, er problematisk."

forstår os ikke

Juraprofessor: Nat'-baseret model

Kritikken af BFI bakkes op af **juraprofessor Claus Rohde** fra AU, der også er medlem af BFI-udvalget for retsvidenskab.

”Problemet er, at BFI-modellen baserer sig på en meget naturvidenskabelig forskningsopfattelse. Det vil sige, at den er meget artikel-fokuseret. På nat-området har du store, internationale standardværker, og så drives forskningen af artikelproduktioner, der senere indarbejdes i lærebøgerne. I juraen kræver den praktiske situation, at vi løbende vedligeholder hovedfremstillinger inden for emner, som ikke er nye og sexede, men som er praktisk anvendelige – panteret, familieret og så videre,” fortæller han.

Af den grund føler juristerne sig trængt af BFI-systemets retningslinjer, der indskærper, at lærebøger ikke tæller som forskning: ”Hvis jeg har skrevet et nyt kapitel på 30 sider i en bog, kan jeg ikke forstå, det ikke kan tælles med. Det ville det gøre, hvis jeg havde skrevet det som artikel. Men nu, hvor jeg skriver det et sted, folk får glæde af det, tæller det ikke. Det er altså en betydelig publikationskanal, der falder gennem systemet,” siger Claus Rohde.

Han så gerne, at man kunne indberette enkelte nye kapitler i bøger, som så kunne tælle eksempelvis på samme måde som forskningsartikler.

Økonomi-ektor til jurister: Tag en tudekiks

Lektor Mogens Ove Madsen fra AAU-samfundsvidenskab – og medlem af BFI-fagrådet for samfundsøkonomi – synes imidlertid, juristerne skal tage en tudekiks. Han har svært ved at se, at juridiske lærebøger skulle kræve en større forskningsmæssig indsats end de samfundsøkonomiske.

”Jeg vil da sige, at det kræver lige så meget at revidere en økonomilærebog. Vi ændrer jo også løbende måden at se eksempelvis forholdet mellem inflation og arbejdsløshed. Når en jurist tolker ny lovgivning, sker det efter et fast mønster. Det vil de gerne kalde forskning, men det

“

Generelt hvad angår selve BFI-systemet er også jeg skeptisk. Det er åbenbart vanskeligt for den enkelte forsker at gennemskue, hvad der anses for at være korrekte registreringer.

Systemet er ressourcekrævende og modarbejder dermed Regeringens ambition om afbureaukratisering.

Det har relativt set begrænset betydning for det enkelte universitets økonomi.

Det er ikke et godt udtryk for forskningens kvalitet eller relevans. Endelig kan det af den enkelte forsker opleves som et forsøg på en uhensigtsmæssig adfærdsstyring.

**SDU-ektor Henrik Dam
(i mail)**

kan vi andre godt være lidt i tvivl om,” siger han.

Ifølge lektoren er det ikke et ualmindeligt synspunkt blandt økonomer, at der sker konkurrence-forvriddning mellem fagområderne, fordi juristerne til tider kommer lidt let til deres BFI-point. Han peger som eksempel på juridiske tidsskrifter, som samler op på afgørelser, domme og nye regler. Artikler i disse udløser typisk 0,625 BFI-point.

”Før gav den slags artikler 1 point, men nu er det retfærdigvis sat ned. Men hvis jeg får et eller måske sågar to point for en artikel, kræver det mange, mange flere timers arbejde. Så i forhold til tidsforbruget er det meget ujævnt, hvordan forskningen honoreres. Hvis deres artikler gav 0,1 point, ville det nok være mere passende,” siger Mogens Madsen.

Opdatering af lærebøger?

Det overordnede budskab om, at lærebøger også har en grad af forskningsmæssig indsats, kan lektoren godt følge, men så

heller ikke meget mere: ”Man kan sige, at formidlingsarbejdet i at skrive en lærebog er en meget forsknings-lignende aktivitet og burde kunne registreres som det. Men at registrere, at man har opdateret en lærebog, virker absurd.”

Juristerne fastholder dog, at der er tale om forskningsarbejde. Professor Claus Rohde: ”Det er ikke et spørgsmål om bare at skrive det af. Der kommer nogle nye regler, som man skal forestille sig hele vejen igennem det for-retlige system. Hvis der kommer en ny regel ind i spillet, ændrer hele området sig. Og man kan forestille sig en masse forskellige problemer og spørgsmål, der rejser sig. Øvelsen er at beskrive gældende ret, så folk har noget at navigere efter, og det er det, jeg ser som den forskningsmæssige indsats,” siger Claus Rohde.

Opstramning skaber utilfredshed på jura

Rapporten om de mange fejl har ført til, at ministeriet har udsendt et sæt reviderede retningslinjer, der klargør, hvad der må indberettes, og det rammer jura.

På KU-jura vil det blive fulgt op med en grundig information til forskerne, siger Henrik Palmer Olsen, der godt kan leve med de nye regler: ”Jeg har lavet en kommunikationsplan om de nye retningslinjer. Centerlederne er blevet orienteret, og jeg og bibliotekaren holder møde for vores vipère, så de kan stille spørgsmål”.

Men mange jurister er ikke tilfredse, fortæller han:

”Jeg har ikke et problem med, at en lærebog skal have et forskningsmæssigt omfang svarende til en monografi for at blive registeret som forskning – det er helt i orden. Nogle i det juridiske miljø frygter, at der så vil blive opdateret og udgivet færre 2.- og 3.-udgaver. Det er jeg ikke så bekymret for, for der er en efterspørgsel. Jeg havde gerne set en lidt større forståelse for de enkelte videnskabelige fagområder. Og jeg ved, at der er en del utilfredshed i det juridiske miljø.”

lah

BFI-registreringer uden

Det sejler i forskningsregistraturen. En rapport afslører, at universiteterne på tvivlsomt grundlag har indberettet en lang

En del af universiteternes basismidler kan være fordelt på uretmæssig baggrund.

Det viser en rapport, som Center for Forskningsanalyse (CFA) har lavet for Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Rapporten, som Forskerforum har fået aktindsigt i, da den ikke er offentligt tilgængelig, viser, at der kan være problemer med mange af de indberetninger til **Den bibliometriske forskningsindikator (BFI)**, universiteterne har foretaget. En nærmere gennemgang viser nemlig, at langt fra alle de indberettede publikationer lever op til kriterierne for videnskabeligt arbejde. Dertil kommer andre problemer, for eksempel med artikler, der ikke er fagfællebedømte, og publikationer, der er dobbeltregistrerede.

Der er især problemer med monografierne – altså de indberettede bogudgivelserne. Ud af 178 bøger på danske forlag, som i 2015 blev registreret i BFI'en, fandt forskerne problemer i 79 – altså næsten halvdelen – mens 52 havde "eventuelle problemer", fordi de lå i gråzonen. Kun en fjerdedel af de registrerede monografier var uden problemer.

Problemerne med bøgerne skyldes primært, at de ikke opfylder kravet til videnskabelighed, men "derimod er lærebøger, håndbøger eller populærlitteratur, som ikke forsøger at bidrage til at fremme og udvikle forskningsfeltet", som det hedder i rapporten.

Skævfordeling af midler

Også hvad angår bidrag til antologier på danske forlag, hænger det med BFI-indberetningskvaliteten. Her fandt rapportens forfattere problemer ved 51 procent af de 1148 undersøgte indberetninger. Kun en tredjedel var helt problemfri.

Nogle forskere, institutter og universiteter puster sig altså mere op i forhold til forskningsindsatsen, end de har hjemmel til i BFI-reglerne. Og det giver ikke kun et skævt billede, det kan også give en skæv fordeling af bevillinger. En fjerdedel af de konkurrenceudsatte basismidler fordeles nemlig på baggrund af BFI-produktionen.

"Der kan både være en skævfordeling mellem institutionerne, hvis de har forskellige indberetningspraksis, men også mellem de enkelte områder og institutter. Hvis nogle fakulteter viderefører de BFI-baserede bevillinger helt ned på institutplan, tror jeg, man kan have en skævfordeling, der er endnu større end universiteterne imellem."

Sådan siger **professor Poul Erik Mouritzen**, AU-Statskundskab, som i øjeblikket arbejder på et Velux-finansieret forskningsprojekt omkring BFI'en. Det er Mouritzens partner, **professor Jesper Schneider fra analyseinstituttet**, der har lavet analysen til ministeriet.

Incitament til institutlederen: 15.000 kr. pr. point

Hvis alle universiteter var lige "gode" til at begå indberetningsmæssige unoder, ville fordelingen ikke blive påvirket. Men rapporten viser, at nogle universiteter er værre end andre. Eksempelvis har AAU en langt større andel af problemfyldte indberetninger end SDU. Og som rapporten

lakonisk konstaterer: "Der er således en potentiel risiko for, at andet end publiceringsaktiviteten kan have betydning for, hvor mange BFI-point universiteterne tildeles." Målt i point har AAU høstet 246 problematiske point, mens SDU kun har 58 problematiske.

Hvis vi antager, at de 'måske problematiske' indberetninger alle er i orden, og til gengæld antager, at alle de problematiske ikke skulle have udløst point, vil en hurtig hovedregning betyde, at SDU har fået en lille million for meget, og at AAU har fået små 4 mio. for meget. Og det er formentlig et konservativt skøn," siger Mouritzen.

Han bygger regnestykket på, at et BFI-point i i runde tal svarer til fordeling af 15.000 kroner.

"I universiteternes samlede budgetter er det ikke noget, der for alvor rykker om på midlerne. Men det skaber nogle problemer omkring legitimiteten af hele systemet – både for universiteterne og for den enkelte forsker. Så længe tingene har rodet i stilhed, har det ikke været et problem. Men det er det nu," siger Mouritzen.

	Problematiske bidrag	Eventuelt problematiske bidrag	Ingen observerede problemer	Manglende værdier	Total
CBS	47% (111)	23% (55)	29% (69)	2% (4)	100% (239)
AAU	40% (246)	28% (172)	30% (186)	2% (14)	100% (617)
RUC	31% (47)	9% (14)	59% (89)	1% (1)	100% (151)
DTU	28% (6)	46% (10)	26% (6)	0% (0)	100% (22)
AU	21% (120)	24% (141)	51% (295)	4% (25)	100% (581)
KU	21% (162)	17% (129)	58% (449)	4% (29)	100% (769)
SDU	17% (58)	23% (81)	58% (200)	3% (8)	100% (347)
ITU	12% (0,2)	0% (0)	88% (1,5)	0% (0)	100% (1,7)
Total	27% (750)	22% (600)	48% (1.296)	3% (82)	100% (2.728)

I rapporten om problematiske BFI-indberetninger, kan man se, hvor mange af de undersøgte publikationers BFI-point, der er 'problematiske' eller 'måske problematiske'. Tabellen afslører CBS og AAU og måske DTU som relativt store "syndere", idet en stor del af deres undersøgte indberetninger havde problemer. Tallene i parentes er antallet af BFI-point, som de respektive publikationer har udløst. Kilde: Datakvaliteten i den bibliometriske forskningsindikator for 2015-data (Jesper Schneider og Pernille Bak Pedersen, Center for Forskningsanalyse).

kontrol

række publikationer som forskning

Lang reaktionstid

De mange problematiske indberetninger er ikke et nyt fænomen. Jesper Schneider, der har lavet rapporten med **videnskabelig ass. Pernille Bak Pedersen**, oplyser, at han lavede en analyse til ministeriet i 2011, der viste, at der primært var problemer med dansksprogede tidsskrifter og lærebøger. Analysen blev gentaget i 2013, hvor problemerne var de samme. I efteråret 2016 blev han bedt om at gentage analysen og kigge på 2015-indberetningerne med fokus på de særligt problematiske publiceringstyper, og igen viste billedet den samme type problemer.

”Med den undersøgelse, Schneider lavede i 2011, burde ministeriet allerede dengang have reageret med præciseringer af retningslinjerne. Det skete ikke, og jeg ved ikke hvorfor,” siger Poul Erik Mouritzen.

Det er Uddannelses- og Forskningsministeriet, der samler BFI-indberetningerne. Men ministeriet kontrollerer ikke, om de er korrekte. Den kontrol står universiteterne selv for, og her kan det være så som så med nidkærheden.

SDU-bibliotek: Forsker laver selv kvalitetskontrol

Som eksempel går BFI-indberetningerne på SDU via universitetsbiblioteket. Her tjekker man, at formalia i indberetningerne er i orden, eksempelvis omkring titler, navne og sidetal. Om publikationen opfylder kravene til videnskabelighed, er som udgangspunkt ikke noget, biblioteket går ind i en vurdering af, oplyser **kontorleder Anne Thorst Melby**.

”Det er forskeren selv og forskningslederen, der vurderer de ting. Det sker, at vi henvender os til forskeren, hvis noget virker tvivlsomt. Men vi har mange publikationer, vi skal igennem, så vi er nødt til at stole på, at forskeren gør det korrekt,” siger hun.

Det billede – at det i sidste ende er forskeren selv, der får det afgørende ord, genkender Poul Erik Mouritzen. I sin undersøgelse har han netop set nærmere

på kvalitetssikringen af indberetningerne, og hvor ansvaret for fejlene ligger.

”Styrelsen har et ansvar, institutterne har det, institutlederne har det, og forskerne har det. På sidelinjen har man så universitetsbibliotekarerne, der gennemgår indberetningerne. Og når det så er meget problematisk, tager de kontakt til forskerne,” fortæller han.

Ekspert: Institutledere i dilemma

Pilen peger dog mest på institutlederen, hvis man skal placere ansvaret for, at den enkelte indberetning er korrekt,

”Vi hører alle steder, at de har endeligt ansvar for, at registreringer er korrekte. Vi hører også, at det er meget forskelligt, hvor alvorligt de tager det ansvar,” siger Mouritzen.

Systemet stiller institutlederne i et dilemma. De skal være garanter for kvaliteten, men samtidig kan de have en interesse i, at der bliver registreret så meget forskning som muligt. Det kan være, hvis økonomien afhænger af BFI-produktionen, eller hvis der er produktionsmål, der skal overholdes.

”Det afhænger primært af, hvordan de lokale pengestrømme er. Hvis instituttet er fuldstændigt uafhængig af BFI-produktionen, så er det nok lidt lettere at tage kvalitetsansvaret alvorligt. Men hvordan det reelt fungerer, ved vi ikke,” siger Poul Erik Mouritzen.

Ministeriet har reageret på rapporten ved at udsende den til universiteterne og udbede sig kommentarer. Samtidig har man udsendt et sæt nye og opdaterede retningslinjer. Og det tror Poul Erik Mouritzen faktisk vil gøre en forskel.

”Jeg tror, 90 procent af fejlene kan fanges. De nye retningslinjer sammenholdt med den debat, der kommer nu, og den bog, vi udgiver senere i år, vil skabe så mange faktorer, at jeg tror, rektorerne vil sige til deres institutledere: Det her gider vi ikke høre mere om. Nu skal det køre ordentligt!”

Ministeriet: Forskerne definerer selv

Men hvad siger Forskningsstyrelsen til kritikken af BFI-systemet, herunder mange problematiske indberetninger, herunder hvorfor ministeriet ikke gjorde noget allerede i 2011, da CFA's første analyser viste, at der var noget galt?

Vicedirektør Niels C. Baier oplyser, at styregruppen for BFI på baggrund af den første rapport besluttede, at data i det nye system, der var under udvikling fra 2012-2014, skulle være fuldt offentligt tilgængelige, fordi det skulle virke motiverende på indregistreringen.

”Løsningen er her og nu at lave nye retningslinjer. Og så at gøre, som vi har gjort hidtil, nemlig at have et tæt samarbejde med universiteterne og forskerne i de relevante BFI-grupper. Jeg kan konstatere, at de nye retningslinjer er blevet utrolig godt modtaget, og nu skal de have tid til at virke,” forklarer han.

I forhold til kritikken, som jurister – men også andre forskere – rejser mod systemet for ikke at kunne håndtere varierende fagtraditioner, henviser han til, at det er forskerne selv, der gennem BFI-arbejdsgrupperne definerer:

”Når der er et politisk ønske om at udmønte nye basismidler på baggrund af performance-model, så skal der være en model. Og så spørger vi forskerne, hvad de foreslår. Det er jo forskere selv, der er inde over definitionen af retningslinjerne”.

lah

Til kamp for studerendes ry

DSF's nye forkvinde Sana Mahin Doost er træt af at høre studerende italesat som dumme og dovne. Det er en italesættelse, som har til formål at retfærdiggøre politiske reformer

Da **Sana Mahin Doost** skiftede fra gymnasiet til Aarhus Universitet, var det en helt ny orden, hun skulle vænne sig til. Det gjaldt naturligvis det faglige, men det gjaldt også de demokratiske forhold, eller rettere manglen på samme.

”I gymnasiet var man tæt på beslutningerne. Jeg sad selv i skolebestyrelsen og havde en følelse af, at hvis man er engageret, kan man også få indflydelse. Men det gik hurtigt op for mig, at der på universitetet var længere vej til de beslutninger, det blev taget.”

Hun startede på statskundskab i 2013 – det år, både fremdriftsreformen og uddannelsesdimensioneringen begyndte at rulle ind over uddannelserne. Et markant indgreb i forhold til studielivet, samtidig med at de studerende følte sig helt afkoblet beslutningsprocessen.

For Sana Mahin Doost blev det motivation til det studenterspolitiske engagement.

”Jeg startede med at gå ind i fagrådet på studiet, hvor jeg forsøgte at få studiet ændret i en mere demokratisk retning med mere indflydelse til de studerende. Men de kæmpe ændringer, der skyldede ind over os, fandt jeg hurtigt ud af, at det nationale niveau var spændende, og så blev jeg aktiv i Studenterrådet.”

Fordoms-strategier

Hun blev næstformand for Studenterrådet på AU, og i november 2016 blev hun valgt

som formand for Danske Studerendes Fællesråd, et job hun tiltrådte 1. februar.

Selv om de forskellige styringstiltag har virket som motivation, er der en anden sag, der fylder mindst lige så meget for Sana Mahin Doost personligt, og det er den mere eller mindre direkte kritik, der jævnligt rettes mod studerende.

”De studerende bliver omtalt som dovne, forkælede og med en krævementalitet. Men det passer simpelthen ikke. I min studietid har jeg oplevet det modsatte. Folk vil enormt gerne præstere – så meget at nogle går ned med stress.”

Når det fra politisk side bliver antydnet, at de studerende ikke studerer flittigt eller gider tjene til studierne, er det i hendes øjne udtryk for en politisk kommunikationsstrategi, der går ud på at legitimere politiske reformer af uddannelsesområdet.

”Det er strategisk helt bevidst. Man skaber en italesættelse for at retfærdiggøre politik. Men det værste er, når de studerende selv begynder at købe den opfattelse. Så det er en attitude og en bevidsthed, vi skal ændre, også blandt de studerende selv,” siger hun.

Lærere spiller med

Men hun mener også, uddannelsesinstitutionerne og mange undervisere selv er med til at oppebære fordømmene om dumme og dovne studerende.

”Når man læser en professor udtale sig om, at studerendes IQ er lav, eller man sidder i en foredragssal og hører, at nu må vi også tage os sammen, så passer det lige ind i det billede. Man må anerkende problemerne som et fælles ansvar, og at kalde de studerende dumme og dovne, løser ingen problemer.”

Undersøgelser har vist, at en tredjedel af de studerende på KU studerer under 26 timer pr. uge, jf. KU-undersøgelse?

”Jeg kan ikke give dig et præcist tal på, hvor meget tid jeg brugte på at studere. Men jeg husker, at mange studerende sad på læsesalene fra morgen til aften.”

Bør underviserne ikke sige fra og skabe modpres, hvis de oplever en forkert attitude?

”Det pres lægger de studerende allerede på sig selv, så det tror jeg ikke vil hjælpe noget. Det bedste, man kan gøre, er at understrege vigtigheden i at fordybe sig og gøre sit bedste, og at man skal gøre det for læringens og ikke for karakterens skyld.”

lah

Drevet a

23-årige **Sana Mahin Doost** har siden 1. februar været forkvinde for Danske Studerendes Fællesråd.

Hun er datter af iranske forældre, der i sin tid flygtede fra Iran. Inden hun blev forkvinde på fuld tid, studerede hun på bachelordelen på statskundskab på AU.

”Mine forældre har altid haft den attitude, at uddannelse er vejen frem. Jeg har selv altid været meget politisk interesseret, og da jeg forstod, at statskundskab var det fag, hvor man kom ind i det politiske maskinrum, synes jeg, det lød meget spændende,” siger Sana Mahin Doost.

Tabel 1. Studerende fordelt efter forbrug af timer på uddannelsen (undervisning, forberedelse, sociale aktiviteter)

Fakultet	Intervaller af timer brugt på uddannelsen			
	<19	19-26	27-36	37+
HUM	31,2%	24,7%	26,0%	18,1%
JURA	34,3%	27,6%	23,1%	15,0%
SAMF	21,5%	20,4%	28,4%	29,8%
SCIENCE	13,8%	17,3%	29,8%	39,2%
SUND	9,0%	11,6%	25,7%	53,6%
TEO	21,4%	21,4%	31,0%	26,2%
KU	20,3%	19,3%	27,1%	33,3%

Studieundersøgelse i 2014 viste at der var stor forskel på den ugentlige studietid mellem fagområderne, men siden er studiedisciplinen forbedret.

Fremdriftsreformen ensretter

De studerendes forkvinde er skeptisk over for målinger af kvalitet, og minimums-timetal er heller ikke høj prioritet – mere

At sætte tal på uddannelseskvaliteten er blevet en af uddannelsessektorens store udfordringer. Særligt efter at uddannelsesminister Søren Pind har luftet, at kvaliteten bør indgå som en faktor i uddannelsesbevillingerne.

Men kan man overhovedet kvantificere kvalitet? Selv om de studerende gerne vil have fokus på kvalitet, ser de også med en vis skepsis på tanken om at vurdere uddannelser på tværs af geografik og områder.

”Ministeriet har i to år forsøgt at knække koden på, hvordan man måler kvalitet, og det er ikke lykkedes. Og vi har heller ikke fundet løsningen. Så det med at tro, at man bare i et snu-tag skal måle det her, er meget naivt. Det lægger op til den der one-size-fits-all, som vi har forsøgt at gøre op med. Jeg har en klar ide, om, hvad der giver kvalitet, men om det er meningsfuldt at måle på, ved jeg ikke,” siger Sana Mahin Doost.

Samtidig er hun ikke ubetinget tilhænger af princippet om, at de bedste uddannelser skal belønnes med endnu bedre bevillinger.

”Måske er det ikke den bedste måde at give penge til uddannelserne på. Måske skulle man hellere give penge til de områder, der har brug for et kvalitetsløft,” siger hun.

af politik

Hun har dog ikke altid været lige glad for sit studievalg.

”Jeg er jo drevet af politik, men til tider synes jeg, studiet har været lidt fjernt fra det politiske. Og så har jeg savnet en mere kritisk tilgang til stoffet. Man bruger ikke meget tid på at diskutere valget af pensum, eksempelvis inden for økonomien eller styringen af den offentlige sektor. Men da jeg blev aktiv i Studenterrådet, mødte jeg et hav af andre fagligheder og kunne virkelig få perspektiv på min læring. Det har været enormt inspirerende.”

Læring handler ikke bare om progression, men også om at have tid til at stille spørgsmål, være i tvivl og turde sætte høje krav til sig selv.

Sana Mahin Doost

Studerende skal spørges

I løbet af efteråret gennemførte den offentlige uddannelsesguide Uddannelseszoom en måling, hvor studerende på alle videregående uddannelser vurderede kvaliteten af deres uddannelse på en lang række parametre, blandt andet undervisernes faglighed, undervisernes engagement, studiemiljøet og hvorvidt, uddannelsen kan bruges til at få jobs. Selv om Sana Mahin Doost er skeptisk over for kvalitetsmålingen som sådan, synes hun omvendt, det er fornuftigt at spørge de studerende.

”De studerende er jo hverdagens eksperter, og de er allerbedst til at vurdere det output, de får fra uddannelserne. Tilsvarende synes jeg, det er vigtigt, at de studerende får lov at evaluere deres kurser, og at studienævnene tager det alvorligt. Det er den næreste kvalitetssikring, man kan have.

I forhold til Uddannelseszoom-målingen peger hun selv på, at underviserne generelt vurderes ret højt, og at niveauet for feedback omvendt vurderes generelt lavt.

”Det er meget tydeligt, at de studerende savner feedback. Det synes jeg, vi skal tage til efterretning. Det er vigtigt for kvaliteten, at der foregår en dialog, så de studerende får en indgående forståelse for vurderingen af deres præstation. Jeg har aldrig selv lært noget af bare at få spytet et tal ud.”

’Et godt læringsrum

Når Sana Mahin Doost skal definere uddannelseskvalitet, taler hun blandt andet om bevidsthed om, hvad der skaber ”et godt læringsrum”. Det indebærer, at

man tør stille spørgsmål og være kritisk over for stoffet og undervisningen, og det indebærer tid og plads til at tage chancer og lave bommerter i sit uddannelsesforløb.

”De tidspunkter, jeg har lært allermest, er, når jeg har valgt at sige: nu prøver jeg det her, selv om jeg måske falder igennem. Det har jeg for eksempel gjort ved at lave nogle utraditionelle emnevalg ved synopsis-skrivningen til en mundtlig eksamen. Med fremdriftsreformen bliver det hele meget ensrettet, fordi man ikke tør tage chancer. Men læring handler ikke bare om progression, men også om at have tid til at stille spørgsmål, være i tvivl og turde sætte høje krav til sig selv.”

Minimums-timetal er mindre vigtigt

Sana Mahin Doosts kritik af politikernes hang til kvantitative kvalitetsmål som beskæftigelsesgrader og gennemførelstider står en lille smule i modsætning til et krav, der i flere år har lydt i de studentpolitiske rækker omkring undervisningstimer. Her har parolen nemlig været klar: flere undervisningstimer og gerne politisk bestemte minimumskrav på fx 12 timer pr uge i semestret.

Men det har blandt andet universitetspædagoger advaret imod, fordi et krav om flere lektioner kan føre til mere auditorieundervisning med ringe pædagogisk indhold.

Direkte adspurgt om undervisningstimetallet er Sana Mahin Doost da også knap så offensiv.

”Lokalt på universiteterne følger studenterrådene med i, om universiteterne lever op til egne timetalsnormer, og påpeger, hvis det ikke sker. Og det mener jeg både er vores pligt og rolle. Men vi skal selvfølgelig også bekymre os om, hvad man putter ind i de timer. Jeg arbejder ikke personligt for, at DSF skal kæmpe for et eller andet gyldent tal. Og vi har talt meget imod, at man gør timetal til et kvalitetsparameter.”

lah

AU – nu med u-akademisk institut uden forskning

Efter nogen interne rumlen landes der en samarbejdsaftale, så et privat journalistisk videntcenter får gratis lokaler stillet til rådighed på AU

Det var smart skruet sammen. DR-nyhedsdirektør Ulrik Haagerups kunne bekendtgøre sin afsked med DR og lancere sit eget videnscenter Constructive Institute som noget, der blev forskningsbaseret på AU og kaldt et institut.

Dette kunne han tilsyneladende gøre, fordi projektet blev mødt af sympati i AU's højeste ledelse, idet bestyrelsesformand Connie Hedegaard og kommunikationschef Anders Correll var sat ind i centrets Board.

Men Haagerup var for hurtig ude med sin lancering, for den skabte intern rumlen i AU's akademiske organisation. Først efter nogle korrektioner og efter et par måneders forhandlinger, ser det ud til at der kan landes en samarbejdsaftale, der udreder eventuelle misforståelser og bekymringer.

Og det først efter, at centret allerede har bevilget sine første stipendier.

Bekymring: Centrets armlængde

Kort før FORSKERforums deadline blev en udkastet til samarbejdsaftalen sendt til høring blandt udvalgte parter på AU. Og den første medarbejderreaktion er moderat positiv.

”Umiddelbart, så synes jeg, at det udkast til en aftale mellem CI og AU, som jeg har set, er blevet ret klar. Jeg ved ikke, om alle knaster er høvlet væk, men der er i hvert fald skabt et fundament for vidensudveksling”, siger lektor Unni From, som er leder af Center for journalistiske uddannelser på AU.

I marts fortalte hun FORSKERforum, hvordan der blandt medarbejdere på Institut for Kommunikation og Kultur var en bekymring for den angiveligt meget tætte sammenknytning mellem et privat, sponseret foretagende, og universitetet:

”Der, hvor vi er bekymrede, er i forhold til, at der skal være helt styr på armlængde-princippet, så AU's forskningsbrand ikke kan beklikkes,” sagde hun dengang og tilføjede, at det ville være meget afgørende, hvordan samarbejdsaftalen blev formuleret.

Forskning udgået af formåls-paragraf

Constructive Institute har som sit primære formål at tilbyde 'fellowships' til journalister, der med tilgang til AU's

Ulrik Haagerup får nu center til fremme af sin kongstanke om at fremme konstruktiv journalistik, som nogle ironisk har omdøbt til positiv journalistik ...

vidensressourcer får mulighed for at udvikle og dygtiggøre sig inden for genren 'konstruktiv journalistik'.

Men på centerets hjemmeside kunne man ind til for nyligt også læse, at centeret skulle forestå forskning: *"will be undertaking and commissioning rigorous academic research ..."*

Det står der imidlertid ikke mere. I dag lyder teksten mere behersket, at man vil samarbejde med forskere, der laver forskning.

Og den ændring er der en oplagt grund til. Antydningen af, at Constructive Institute skulle bedrive forskning uden at have ansatte forskere til at forestå forskningsledelsen, har været en torn i øjet på AU-forskere. Det har simpelthen været frygt for, at man som AU-forsker ville blive rodet ind i en pseudo-videnskabelig mismask – idet det også er en kendt sag, at der i journalistiske kredse er skepsis over for begrebet "konstruktiv journalistik", som nogle ironisk omdøber til "positiv journalistik"...

Men ifølge Unni From, er det tema blevet præciseret i udkastet til samarbejdsaftalen.

”Det fremgår af aftalen, at alle forskningssamarbejder mellem CI og AU sker efter aftale med institutleder og efter særskilte aftaler, der regulerer projektplan, økonomi, rettigheder, publikation, og så videre. Og at det naturligvis sker efter gældende lovgivning. Det var jo et helt centralt punkt for forskningsmiljøerne, at denne adskillelse fremgik,” siger hun.

Hun bemærker også, at der tydeligt

står, at Constructive Institutes fellowships ikke er en formel, kompetencegivende uddannelse.

Institute – forvirrende navn

En anden sten, der har trykket i skoen, er navnet 'institute', som naturligt nok sender et signal om, at her er tale om et institut i akademisk forstand.

I en mail til Constructive Institutes direktør Ulrik Haagerup, som Jyllands-Posten har refereret, skriver BSS-dekan Thomas Pallesen om problemet:

”Dels at uafhængigheden til AU ikke er blevet tydelig nok, og dels er brugen af "institute" i sig selv uheldig, da det naturligt og også i denne sag på dansk er blevet til institut.”

I mailen nævner Pallesen også, at mange forskere på universitetet ønsker at få eget institut, men har fået nej fra ledelsen.

»Jeg kan ikke fortænke dem i en ikke ubetydelig undren over, at det nu tilsyneladende med et fingerknips kan lade sig gøre at oprette et nyt selvstændigt institut på AU,« skriver Pallesen.

Det ser imidlertid ikke ud til, at navnet Constructive Institute bliver ændret.

”Som jeg har forstået det, kan der ikke gøres noget ved navnet, men jeg ville stadig have foretrukket, at man havde kaldt det noget andet,” siger Unni From.

I øjeblikket er udkastet til samarbejdsaftalen til høring i udvalgte forskermiljøer på AU, blandt andet Akademisk Råd på Arts.

Vindmølleindustri fyrede AAU-professor

– indikerer dokumentation i ny bog: Industrien pressede dekanen, og da der kom nedskæringsrunde, prikkede ledelsen kritisk støjforsker i marts 2014. På en skinbegrundelse, lyder kritikken

Støjprofessor Henrik Møller blev fyret d. 26. marts 2014 fra AAU med henvisning til besparelser, selv om instituttet faktisk havde nybesat to lektorstillinger året før på fagområdet. Selv om han var en høj-profileret og internationalt kendt støjforsker, så pegede pilen på ham, fordi hans eksterne indtjening var for lav. Han havde ”det største misforhold mellem indtægter og udgifter”, som dekanen og institutlederen formulerede det.

Men det var ikke den reelle begrundelse, fortæller en dybdybende bog ”En skjult magt”. Den giver mange indici på, at ledelsen ville af med ham, fordi hans forskning i lavfrekvente lydgener fra vindmøller og hans kritiske udtalelser i pressen var ubekvemme for vindmølleindustrien. Støjgrænser, støjundersøgelser og naboklager kan nemlig blokere for opførelse af vindparker tæt på beboelser.

Dekan i hemmelig kontakt med eksterne

Indicierne handler om en sammenkædning af fyringen og pres fra vindkonsulenten DELTA (medlem af vindmølle-lobbyens brancheorganisation).

Bogen afslører – med basis i aktindsigt i sagens officielle dokumenter – at efter en række konflikter mellem forskeren og lobbyen kommunikerede dekan og institutleder underhåndt med DELTA, som mistænkeliggjorde forskeren – og som angiveligt tilskyndede AAU-lederne til at passivisere støjforskeren.

Forfatteren Peter Skeel Hjorth – kritisk vindmøllejournalist – har fået aktindsigt i korrespondance og mails, og dem bruger han til at flette en nærmere forbindelse mellem vindmølle-lobbyen og støjprofessorens chefer. Tonen mellem dekanen og lobbyisterne er kammeratlig og indforstået. Der er telefonsamtaler og møder uden referater, som sammenfattes i kryptiske udtryk i efterfølgende mails, fx når DELTA taler om ’det emne, som ligger os mest på sinde’ – underforstået at støjforskeren skulle passiviseres, indikerer forfatteren.

Afskedigelsen havde INTET at gøre med Henrik Møllers arbejde med lavfrekvent støj eller med vindmølle-industrien.

Dekan Eskild Holm Nielsen

Påstand: Dekanen gik uden om forskerne

Bogens fremstilling er lidet flatterende for AAU-dekan Eskild Holm Nielsen og institutleder Børge Lindberg. Forfatteren konstaterer, at sagens skandale var, at deres forretningsmæssige strategi og samarbejde med vindmølleindustrien var vigtigere end at bakke op om deres medarbejdere, deres forskning og formidling (s.184).

Bogen samler en række indici på, at AAU-lederne har sat økonomi og samarbejde med industrien højere end forskningsfriheden. Branchens lobbyister kommunikerede fx direkte pr. telefon eller mail med dekanen – som ikke er fagkyndig på området – uden om forskerne: ”Henvendelsen til dekanen var direkte indblanding i et universitets indre anliggender, den fri forskning og formidling” (s.140). Og dekanen deltog i et møde med lobbyens bestyrelse, hvor temaet bl.a. var AAU-forskernes ”deltagelse i offentlig debat” (s.172).

Dekanen: Fyring uden sammenhæng

AAU's Tech-dekan Eskild Holm Nielsen, hvis forvaltning er under kritisk lup i bogen, afviser dens sammenkædning af vindmølleindustriens pres og universitetets fyring af støjforskeren:

”Bogens fremstilling af baggrund og forløb er ikke korrekt. Henrik Møller blev afskediget som led i nedskæringer og efter en helt reglementeret procedure med fastlæggelse af kriterier osv. Afskedigelsen havde INTET at gøre med hans arbejde med lavfrekvent støj eller med vindmølleindustrien”.

I det første interview med FORSKERforum.dk (10. maj) kaldte dekanen fremstillingen for ’konspiratorisk’ og ’social konstruktivisme’, og det uddybede han senere, da han havde fået den læst:

”Jeg kan præcisere min første vurdering til, at den er et partsindlæg, ensidig og unuanceret. Hovedproblemet er, at den ikke har en klar tidslinje i fremstillingen, så der er ikke hoved eller hale i forløbet. Det virker, som om forfatteren fremstiller den kontroversielle historie, som han har lagt fast på forhånd”.

Forfatteren: Dekanen gradbøjer og forvrider

Til dekanens kommentar svarer forfatteren:

”Indicierne peger på, at støjprofessoren blev fyret på en skinbegrundelse. At han blev fyret efter pres fra vindmølleindustrien, er ganske rigtigt baseret på sammenkædningen af begivenheder og indici. Der er ikke en rygende pistol i form af en mail, hvor dekanen skriver, at nu skal Henrik Møller fyres! Men det gør jo ikke sammenkædningen af indici mindre gyldig; man kan jo godt blive dømt på indici ved en dansk domstol. Så jeg overlader trygt til læseren at dømme i denne sag”, siger **Peter Skeel Hjorth**.

”Journalister, som graver og stiller kritiske spørgsmål i kontroversielle sager, bliver ofte mødt af beskyldninger om at være partiske og have en skjult dagsorden! Men bogen er altså bygget på den foreliggende aktindsigt, dokumenter er tilmed citeret grundigt. Dekanen gradbøjer og forvrider nu forløbet og sin egen forvaltning i et forsøg på at dække over sin problematiske ageren i denne skandale”.

jø

NY BOG: Peter Skeel Hjorth: ”En skjult magt – Vindmølleindustrien finder det ikke hensigtsmæssigt” (Frydenlund maj 2017).

Hyre-fyre politik?

Hvorfor var det lige den kritiske støjprofessor, som blev prikket, lyder spørgsmålet til dekanen

Støjprofessor Henrik Møller blev fyret d. 26. marts 2014 fra AAU med henvisning til besparelser, selv om instituttet faktisk havde nybesat to lektorstillinger året før på fagområdet. Ligner det ikke hyre-fyre-politik?

”Det er FORSKERforums tese, og den holder simpelthen ikke”, svarer **tech-dekan Eskild Holm Nielsen**. ”Sagen var, at de to nyansættelser i 2013 skete som en strategisk satsning i en periode, hvor instituttets økonomi så fornuftig ud, og hvor man ansatte to, som i forvejen sad i tidsbegrænsede stillinger, så det var god personalepolitik. Men så var det da træls og ærgerligt, at budgettet året efter ikke holdt, så instituttet måtte igennem en sparerrunde”.

Fyre-begrundelse: Pengemangel

Er det korrekt, at begrundelsen for at fyre Henrik Møller efter 38 års ansættelse var pengemangel – fordi han var den, der var dårligst til at tjene eksterne midler (som den der bedst kunne undværes)?

”Instituttet skulle spare 5,2 mio. kr. herunder 3 mio. via afværgeforanstaltninger. Til sidst manglede der 2 mio, så det blev besluttet, at 4 faste videnskabelige stillinger på instituttet Elektroniske Systemer skulle termineres. Der blev fastlagt nogle kriterier, som blev godkendt i Samarbejdsudvalget – performance på undervisning, forsknings-publicering, ekstern indtjening samt ph.d.-produktion”.

Og det var disse kriterier, som førte til, at Henrik Møller blev varslet om afsked, men da det handler om en personalesag vil dekanen ikke komme ind på de nærmere detaljer.

Støjforsker havde to års overskud på u-kontoen

Støjforsker Henrik Møller fortæller, at han ikke fik forelagt disse performance-data, hvor han angiveligt var den, ”som bedst kunne undværes”. Og han havde i øvrigt opsparet to år på sin u-konto.

Men det kender dekanen ikke noget til: ”Instituttet har ikke nogle timebanker, som han kan referere til. Her må FORSKERforum spørge institutlederen”.

Set i sammenhæng med støjprofessorens kontrovers med vindmølleindustrien forekommer de fremlagte kriterier som skinbegrundelser for at fyre ham.

Peter Skeel Hjorth

Støjforsker Henrik Møller protesterer: ”Jamen, det er jo så åbenlyst, at han taler mod bedre vidende, for AAU har timeopgørelser og timebanker med opsparing. Jeg har et papir, hvor jeg pr. 31.1 2014 havde overskud på 3264 timer – to års arbejde – på undervisning og forvaltning, som jeg var bedt om at afvikle. Størstedelen af det tabte jeg, da jeg blev fyret.”

Bogens forfatter **Peter Skeel Hjorth** siger: ”Set i sammenhæng med støjprofessorens kontrovers med vindmølleindustrien forekommer de fremlagte kriterier som skinbegrundelser for at fyre ham. Det var en regneark-begrundelse, hvor ledelsen regnede baglæns for at kunne prikke Henrik Møller”.

Dekanen i hemmelig kontakt til industrien

Bogen fortæller historien om, at vindmølleindustrien klagede direkte til dekanen over Henrik Møllers kritiske støjforskning, selv om dekanen ikke er fagekspert på feltet. Og dekanen fortalte ikke Henrik Møller om disse klager og bad dermed heller ikke om Henrik Møllers kommentar til klagen.

”At jeg ’forhandlede bag om ryggen’ på forskerne, er en helt fordrejet fremstilling. Jeg havde en dialog med vindmølleindustrien, og forskerne blev informeret”, siger dekanen, der i øvrigt henviser til, at han har lagt alt frem, jf. den givne aktindsigt, der ligger bag bogen.

Klagerne kan ses som en direkte indblanding i et universitets indre anliggender – hvorfor beskyttede dekanen ikke sine forskere ved at afvise presset fra vindmølleindustrien og beskytte sine forskeres forskningsfrihed?

”Ingen eksterne kan blande sig i universitetets faglige prioriteringer, men alle kan jo henvende sig”, svarer dekanen. ”Der var ikke tale om en ’forhandling’ med dem bag lukkede døre, men om en dialog. Vindmølle-industrien stillede nogle spørgsmål, og jeg svarede. Og jeg og rektor blev inviteret – rektor kunne ikke – så jeg deltog i et møde med vindmølleindustriens bestyrelse som et led i at orientere om AAU's forskning”.

Forfatteren: Dekanen kørte dobbeltspil

Forfatteren har sin fortolkning: ”Dekanen kørte et dobbeltspil, hvor dekanen ikke informerede Henrik Møller om sin kommunikation med industrien. Henrik Møller blev oprigtigt overrasket, da jeg viste ham aktindsigten, som afslørede vindmølleindustriens pres og dekanens forsøg på at please dem. Da faldt flere brikker på plads for ham”, siger Skeel Hjorth. ”I øvrigt kender vi kun aktindsigten, vi ved jo ikke, om parterne har haft andre kontakter, herunder pr. telefon”.

Advarsel til kritiske forskere?

Kan dekanen forstå, hvis nogle mener, at dekanen så stort på at beskytte sine forskeres forskningsfrihed og ytringsfrihed, og at denne sag er en advarsel til kritiske forskere – fordi AAU's ingeniør-fakultet prioriterer højest at stå på god fod med en milliardindustri?

”Jeg kan ikke styre, hvad folk og bogens forfatter tror. Men jeg har altid værnet om forskernes forsknings- og ytringsret, så jeg forstår ikke spørgsmålet”, slutter dekanen.

Et mystisk møde uden dagsorden og referat

Skjult båndoptagelse afslører dekanens forsøg på at give forsker mundkurv på, mener journalist

Bogen "En skjult magt" giver mange eksempler på små sammenstød mellem AAU's forskere på den ene side og vindmølleindustrien og Miljøstyrelsen på den anden.

Et mystisk møde er helt centralt for at forstå baggrunden for fyringen af Henrik Møller. Dekanen siger, at mødet var rent fagligt – Henrik Møller oplevede det som et forsøg på at give ham mundkurv på, så han ikke udtalte sig kritisk om vindmøllestøj.

Den 13. jan. 2012 indkaldte dekan Eskind Holm Nielsen støjprofessoren til et angiveligt fagligt møde, selv om støjprofessoren faktisk havde afgivet en udførlig skriftlig redegørelse til dekanen. Der var ingen egentlig dagsorden for mødet – og der kom heller ikke noget referat. Og ledelsen dukkede talstærkt op for ud over dekanen deltog også institutleder Børge Lindberg og fakultetets sekretariatsleder, der også har ansvar for hr-områdets personalehåndtering.

Dekanen: Rent fagligt møde

Dekanen fortæller, at det er helt normalt, at sekretariatslederen bistår ham i den slags møder, og om formålet forklarer han til FORSKERforum:

"Mødet var af rent oplysende karakter, så jeg dels kunne få opklaret, hvordan Henrik Møller var indgået i en teknisk udredning om støj fra vindmøller, som var en igangværende drøftelse med Miljøstyrelsen og vindmølleindustrien – hvor det i øvrigt efterfølgende viste sig, at der ikke var konsensus om denne tekniske høring. Og dels var hensigten, at jeg kunne blive baggrunds-oplyst, fordi jeg var inviteret til et møde om samarbejdsrelation med vindmølleindustrien. Rektor var således inviteret til mødet med vindmølleindustrien, men kunne ikke deltage".

Fremstillingen afvises af bogens forfatter Peter Skeel Hjort: "Det er en røverforklaring. Dekanen havde jo fået en skriftlig redegørelse fra Henrik Møller. Og hvis mødet var rent fagligt, hvorfor så den store ledelses-delegation? Og hvorfor var Henrik Møllers to kolleger ikke med?"

Det er et konspiratorisk spørgsmål at udlægge mødets formål, som at jeg ville pålægge Henrik Møller at dæmpe sig. Det kan jeg blankt afvise.

Dekan Eskind Holm Nielsen

Dekanen: Blank afvisning af mundkurv

Passer det, at dekanen på mødet sagde til Henrik Møller: "Vindmølleindustrien finder det ikke hensigtsmæssigt..."? (s.29) – og hvordan skulle det i givet fald forstås, andet end som en henstilling til Henrik Møller om at dæmpe sin kritiske forskning?

"Når det er refereret sådan i bogen, betyder det vel, at der findes lydoptagelser af mødet? Men jeg kan ikke huske, om jeg har sagt det. Kan du huske, hvad du sagde for 4 år siden?", svarer dekanen. "Men hvis jeg har sagt det, så var det formentlig min hensigt at udtrykke noget om timingen, hvor vindmølleindustrien altså fandt det uhensigtsmæssigt, at Henrik Møller udtalte sig til medierne om en støj, alt imens der pågik en teknisk udredningsproces i samarbejde med Miljøstyrelsen og vindmølle-industrien".

Dekanen afviser, at han forsøgte at give støjforskeren mundkurv på: "Det er et konspiratorisk spørgsmål at udlægge mødets formål, som at jeg ville pålægge Henrik Møller at dæmpe sig. Det kan jeg blankt afvise. Forskerne har ret og pligt til at udtale sig efter bedste faglige overbevisning, og det understregede jeg også på mødet. Jeg sagde også, at forskerne så skal udtale sig og formidle på en måde, så de får mest mulig effekt af formidlingen".

Journalisten: Forblommede henstillinger

Journalist Peter Skeel Hjorth fortolker det noget anderledes end dekanen. Han er i besiddelse af en båndoptagelse fra mødet (som han ikke vil opgive kilden til).

"Af optagelsen fremgår bl.a. dekanens udtalelse 'Vindmølleindustrien finder det ikke hensigtsmæssigt'. Det fremgår også, at Henrik Møller i starten prøver at få opklaret, hvad der egentlig var mødets formål, og at institutlederen afviser, at der skulle være en 'halvdisciplinær undertone

eller løftet pegefinger' bag. Men senere kommer dekanen med nogle forblommede henstillinger til Henrik Møller, som det er svært at opfatte som andet end forsøg på at bede ham dæmpe sig, efter at denne har skrevet en kritisk kronik i Berlingske".

Dekanen: 'Tænk på vores omdømme

På båndoptagelsen siger dekanen, om krav til AAU-forskeres offentlige udtalelser: "Jeg vil appellere til folk, at de overvejer, hvordan fremstår man i pressen, når man også skriver, at man er professor på AAU, og så der skal man tænke på, for det første faglighed, øh, kollegerne og det almindelige omdømme omkring tingene".

Det siger dekanen med henvisning til, at Henrik Møllers kritiske kronik i Berlingske kunne opfattes som 'insinuerende' over for Miljøministeriets forvaltning. Og til at dekanen havde fået "en henvendelse" udefra, uden at fortælle, om det var en klage fra vindmølleindustrien.

Lidt senere siger dekanen noget om, hvordan han forestiller sig, at AAU "fremadrettet" skal arbejde med støj: "... det næste, jeg ønsker at gøre, det er, at vi faktisk arbejder yderligere og mere sammen med vindmølleindustrien, og der kan man jo vælge at tage støj med, og man kan vælge ikke at tage det med. Altså, jeg vil gerne have sådan en åben dialog omkring, som sådan..."

Journalisten: Mødet forspil til fyringen

Peter Skeel Hjorth konkluderer:

"Dekanen vædede på mødet, for han var tilsyneladende godt klar over, at han er på tynd is i forhold til Henrik Møllers forskning- og ytringsfrihed. Men det er meget svært ikke at fortolke dekanens udtalelser som henstillinger til Henrik Møller om at dæmpe sig, altså en skjult mundkurv. Det nægter Henrik Møller at rette ind efter", siger journalisten.

"Og den slet skjulte henstilling er et af indiciene blandt en del andre, som giver forklaringen på, hvorfor Henrik Møller senere blev fyret".

Forfatteren: Hyklerisk AAU-dekan

Magtfulde interesser vil helst have fyringsagen tiet ihjel

Det er den rutinerede journalist Peter Skeel Hjorth, som har skrevet bogen om fyringen af støjforsker Henrik Møller. Om uni-miljøet siger han:

”Sagen og fyringen er en skandale. Jeg er indigneret over AAU-lederes forvaltning i denne sag. Først er man stolt af sin dygtige og internationalt meriterede støjforsker; han bliver vist frem, når der er fremmede delegationer på AAU. Men da hans forskning og vurderinger pludselig kan blive et problem for vindmølle-industrien, fordi det kunne støtte naboklager mod opførelse af vindmøller, så begynder der at ske mystiske ting fra 2007”, forklarer forfatteren, der har baseret bogen på aktindsigt.

Aktindsigten afslører – mener forfatteren – at dekanen ikke beskyttede sine forskere, men tværtimod førte skjulte underhåndsförhandlinger med vindmølleindustrien, som ikke kunne lide Henrik Møllers støjmålinger:

”Dekanen søgte at give ham mundkurv på i 2010 af hensyn til, at AAU ikke skulle forhindre et lokalt vindmølleprojekt. I flere tilfælde henstiller han i forbindelse med vendinger om, at støjforskeren

Jeg er rystet over, at en universitetsleder forhandler med en magtfuld industri om, hvordan et uni' håndterer sin personalepolitik, herunder kritiske forskere..

Peter Skeel Hjorth

begrænser sine kritiske udtalelser. Og da det ikke lykkes, bruger man en fyringsrunde til at prikke ham, ud af 200 ansatte. Er det et mon et tilfælde?”

'Skandalen ties ihjel

”Jeg er rystet over, at en universitetsleder forhandler med en magtfuld industri om, hvordan et uni håndterer sin personalepolitik, herunder kritiske forskere. Og jeg – der selv har været leder i 30 år – er rystet over så dårlig ledelse, hvor der handles bag om ryggen på medarbejdere, hvor møder afholdes uden klar dagsorden og uden referat osv. og hvor støjforskerens

ytringsfrihed ikke beskyttes mod angreb fra vindmølleindustrien. Det er hyklerisk og i modstrid med AAU's eget 'code of conduct' om god adfærd, der bl.a. opfordrer sine forskere til at deltage i den offentlige debat, 'hvor de med deres viden kan medvirke til at belyse en sag fra flere sider – eller belyse de kritiske sider ved en sag'.. (2012)”, siger han.

Han er også rystet over, at man i universitetsmiljøet har været tavst. Heller ikke journalistisk har sagen vakt den store interesse, bortset fra stedvis omtale af støjforskerens fyring i Jyllands-Posten og Information.

”Der er også rungende tavshed om bogens afsløringer. Det skyldes nok, at det er en indviklet konflikt, der for udenforstående står som påstand mod påstand om 'det kriminelle'. Magtfulde interesser vil helst have sagen tiet ihjel: AAU's ledelse, Miljøstyrelsen og vindmølleindustrien for at nævne nogle. Og så er det svært i den danske offentlighed at anfægte hellige køer som vindenergi og VESTAS i den danske offentlighed.”

jø

Juraprofessoren: Retssikkerhed og forskningsfrihed

Jura-professor Carsten Henrichsen har skrevet forord til bogen. Han kalder den samfundskritisk journalistik og undrer sig over, at den ikke er italesat som ”en skandale”.

Men han forklarer det med, at kontroversielle sager, som er ubekvemme for magtfulde interesser i staten eller industrien, undertrykkes eller forties. Og det sker tilsyneladende også på uni'erne, som ellers burde være samfundets garanti for, at forskningen ikke korrumpes af usaglige interesser.

Hermed krænkes forskningsfriheden og sandhedspilgten, som såvel embedsmænd som forskere er underlagt.

Juraprofessoren kalder Skeel Hjorths fremstilling for indsigtfuld og afbalanceret samt indigneret: ”Hvis historien taler sandt, er vindmølleindustriens training af forskningen i lavfrekvent støj unægtelig en hindring for videnskaben”.

Sagen er principielt vigtig, fordi den peger på, at ”retssikkerheden – og hensynet til forskningsfriheden og sandhedspilgten – negligeres”.

Derfor er sagen faktisk så grov, at den kunne kalde på yderligere undersøgelse, i videst forstand en retslig undersøgelse med henblik på at forfølge, om der er lavet tjenst-retslige overtrædelser.

Forsknings-sociolog

Sociologiprofessor Heine Andersen har skrevet efterordet til bogen. Han kalder bogen et grundigt dokumenteret forløb, som peger på, at uni-ledere har et alvorligt problem:

”Bogen rejser alvorlig tvivl om ledelsens vilje og evne til at løfte ansvaret for at værne om forskningsfrihed og pligten til at yde forskningsbaseret viden af højeste kvalitet (...) når den kommer under pres fra magtfulde erhvervsinteresser og politiske myndigheder”.

Heine Andersen – der pt. arbejder på en udredning om forsknings- og ytringsfrihedens tilstand på de danske uni'er – har de seneste år nøje har fulgt fx

Fyret støjforsker: Hvorfor lige mig?

Men jeg har det rigtig godt med at jeg stod ved min faglighed, så jeg ikke skulle fortsætte ved at tilpasse min aktivitet efter hvad eksterne parter mener

”Instituttet og dekan prøvede med alle midler at presse mig til at tage en frivillig fratræden. Men jeg nægtede at stoppe karrieren 7 år før tid, for jeg var velmeriteret forsker og troede ærligt talt ikke, at ledelsen ville prikke mig efter 38 års ansættelse på AAU, på trods af kontroverserne med vindmølle-industrien. Jeg blev derfor meget overrasket, da jeg fik fyresedlen”.

Det fortæller **støj- og akustik-professor Henrik Møller**, der blev fyret 2014 med den formelle begrundelse, at han var den – ud af 200 ansatte på instituttet – instituttet bedst kunne undvære i en samlet vurdering.

Dekanen gik bag om ryggen på mig

”Jeg havde da en mistanke om, at fyringen kunne hænge sammen med kontroverserne med vindmølle-industrien. Men først efter Peter Skeel Hjorths aktindsigter blev jeg bekendt med, at ledelsen fx havde haft underhånds-kommunikation med vindmølleindustrien, som havde klaget over mig. Det var jeg ikke orienteret om. Så der faldt nogle brikker på plads der. Og det ryster mig da, og gør sagen meget værre end jeg forestillede mig.”

Den hemmeligholdte kommunikation foregik fx efter industriens klager over, at Henrik Møller havde udtalt sig kritisk

De bagvedliggende faktorer fremstår klarere for mig i dag, end da jeg blev fyret.

Henrik Møller

om nabo-støj fra vindmøller (juni 2011 i Weekendavisen, februar 2012 på forskernes website, oktober 2012 i Berlingske). Og i foråret 2013 holdt dekanen og institutlederen et hemmeligt møde med firmaet DELTA, som havde klaget over, at Henrik Møller havde skadet firmaets ry.

26. marts 2014 fyres Henrik Møller med overenskomstmæssigt varsel på 6 måneder.

Efter avisomtale i maj af hans fyring, blev han som et slags plaster på såret tilbudt en titel som emeritus i juni – som imidlertid trækkes tilbage i september 2014 med den begrundelse, at han tilbyder interesserede, at de kan låne en lydmåler, som vindmølleindustrien imidlertid ikke vil have i spil. (Sagen om lydmåleren omtaler FORSKERforum ikke her).

Ulden dekan

”Dekanens forvaltning af min forsknings- og ytringsfrihed og min fyring foregik i en gråzone, bag min ryg. Et typisk eksempel på dekanens forsøg på at mudre sagen til eller forskønne sin forvaltning er, at dekanen først påstod over for FORSKERforum, at jeg indgik en ’frivillig fratrædelsesordning’. Men da han afsløres i at lyve, kommer der uldne bortforklaringer. Det er da foruroligende, at en dekan ikke har mere orden på fakta i en kontroversiel sag”.

Henrik Møller henviser til, at dekanen først hævdede, at Henrik Møller indgik en frivillig fratrædelse (interview med forskerforum.dk 14. maj). Men da forfatter Peter Skeel Hjorth kaldte det urigtigt, ændrede dekanen sin forklaring:

”Når jeg talte om frivillig fratræden mente jeg, at der indgik nogle vilkår ud

fra principper om, at han skulle komme videre. Det kan godt ske, at jeg formulerede mig klunget tidligere, for det er korrekt, at Henrik Møller ikke søgte om frivillig fratrædelse som led i sparebundens afværge-foranstaltninger på instituttet. Derfor endte det med, så det endte med, at han blev varslet om uansøgt afsked” (interview 29. maj).

Tynd og udokumenteret begrundelse

Henrik Møller gik ufrivilligt på efterløn, da han blev fyret.

Han var rystet over fyringen, og stod uforstående over for dens begrundelse: ”Lige efter fyringen spurgte jeg mig selv: Hvorfor lige mig? Det var en enormt tynd begrundelse, at jeg ikke skaffede eksterne bevillinger, men de fremlagde aldrig dokumentation. Og jeg havde jo ført time-regnskab over forbrug på undervisning og administration, og jeg var 3 år foran på undervisningen”, siger han.

”Jeg har jo ikke et dokument, hvor dekanen eller institutlederen siger, at de vil have mig ud, fordi jeg er ubekvem for deres samarbejde med vindmølle-industrien. Men bogen om min fyring fremlægger da stærke indicier på, at vindmølle-industriens pres spillede ind – fx hvordan lederne agerede bag om ryggen på mig. De bagvedliggende faktorer fremstår klarere for mig i dag, end da jeg blev fyret”.

Fik nogle tæv, og...

Hvad har Henrik Møller lært af sagen?

”Det er jo nærliggende at lære af sagen, efter jeg blev fyret, at jeg skulle have føjet mig for dekanens pres og holdt lavere profil. Jeg fik nogle tæv, og min karriere blev forkortet med 5-7 år. Men vi har jo universiteterne for at have uafhængige faglige stemmer, selv om dekanen og institutlederen ikke støttede dette i praksis ved at afvise pres udefra”, svarer han.

”Så personligt har jeg det faktisk rigtig godt med, at jeg stod ved min faglighed, så jeg ikke skulle fortsætte med at arbejde ved at tilpasse min aktivitet efter, hvad eksterne parter mener. I dag kan jeg se mig selv i øjnene”.

g: Skinbegrundelse

AU-sektorforskningens ageren i Gyllegate-sagen, og han afslørede Miljøministeriets tavsheds klausuler i forskningskontrakter.

Hos Heine Andersen efterlader bogens dokumentation og indicier det indtryk, at støjforskeren blev fyret på en skinbegrundelse, og sådan en sag truer de principper og værdier, som skal bære universiteter i moderne og oplyste demokratier: ”Sagen efterlader dystre perspektiver. AAU's ledelse krænkede Uni-loven. Og faglighed, forskningsfrihed og oplyst demokrati blev ofret.”

jø

jø

Et nødvendigt farvel til forskningen

For Lars Bo Jensen blev det aldrig et tema at søge videre på sin ph.d.-grad. Han fandt sig ikke til rette i forskningsmiljøet og har nu skabt sit eget job – uden for sit fag

Da **Lars Bo Jensen** forsvarede sin ph.d.-afhandling om H.C. Andersens stemningsbeskrivelser, kunne han dårligt vente på, at det blev overstået. Ikke fordi han ville hurtigt videre, men fordi han ville væk.

Efter fem års arbejde med den litteraturvidenskabelige afhandling havde han fået nok af forskningsverdenen. Og i dag, hvor han bor i Tyskland og arbejder med website-programmering, længes han ikke tilbage.

Men det er dog med blandede følelser, han tænker tilbage på den karrierevej, han forlod:

”Jeg havde egentlig lidt dårlig samvittighed over, at jeg ikke brugte min ph.d.-uddannelse. Det har jeg det faktisk stadig ikke så godt med. Der var jo folk, der støttede og bakkede mig op, og som håbede, jeg ville fortsætte forskningen inden for H.C. Andersen-sporet”.

Alligevel tøver han ikke længe på spørgsmålet, om han ville bytte sit webudvikler-job med et lektorat i litteraturvidenskab, hvis han fik tilbuddet: ”Jeg ville sige nej. Det er en ting, jeg langsomt har indset. Og jeg har sluttet fred med de valg, jeg har truffet.”

Var bæret over ph.d.-stipendium

Det er en lidt broget karrierevej, der bragte Lars Bo Jensen ind i de litterære ånders rige og retur igen. Egentlig var det de naturvidenskabelige fag – de eksakte videnskaber – der i skolen appellerede mest til ham. Men på HF fik han smag for danskfaget, og så blev det til en kandidatuddannelse i dansk og religionsvidenskab på SDU. Gymnasielærerejobbene hang ikke på træerne, så han gik arbejdsløs i nogen tid, hvor han i stedet tog et halvt års kursus i web-projektstyring. De nyhvervede IT-kundskaber åbnede imidlertid en anden port, da han blev ansat til at udvikle en H.C. Andersen-portal i et samarbejde mellem SDU, Det Kongelige Bibliotek og Odense Bys Museer.

Efterhånden gik han lidt død i at programmere. Til gengæld blev han mere og mere dus med H.C. Andersen, og så opstod ideen om at prøve lykken i

“

Jeg kan huske, at jeg var lidt uengageret under ph.d.-forsvaret. Jeg havde simpelthen ikke noget på hjerte. Selv om jeg fik ros. Jeg skulle bare igennem.

Lars Bo Jensen

forskningsverdenen. Han formulerede et projekt om ”Stemning som æstetisk og eksistentiel kategori” med hovedvægt på H.C. Andersens rejsebeskrivelser og fik et ph.d.-stipendiat på SDU.

”Det var jeg meget bæret over. Det var ret svært at få sådan et stipendiat. Indholdsmæssigt optog projektet mig rigtig meget. Jeg nød også at undervise, og jeg nød mit udvekslingsophold på Georg-August-Universität i Göttingen,” fortæller Lars Bo Jensen.

Uengageret ph.d.-forsvar

Men det var ikke alt, der var godt. På et tidspunkt begyndte han at få problemer med søvnløshed. Han forsøgte at holde nogle uger fri og kløede så på igen.

”Så gik det helt galt. Jeg blev reelt udbrændt med hukommessvigt og alt muligt. Så jeg var nødt til at melde mig syg. Og mens jeg var syg, løb mit stipendium faktisk ud, og jeg modtog en slags opsigelse midt i min sygeperiode. Det var et ubehageligt chok,” fortæller han.

Efter et halvt års sygefravær var Lars Bo Jensen klar til at færdiggøre afhandlingen. For at have noget at leve af arbejdede han på deltid som webmaster i et mindre firma. Og den miljøforandring gav ham faktisk ny energi.

”Det var en sjov tid. Jeg nød meget de hurtige succeser – at man kunne sætte et mål i den ene uge og opnå det i den næste. De der håndfaste resultater havde jeg virkelig savnet i ph.d.-studiet.”

I januar 2010 afleverede han afhandlingen, som blev modtaget med ros og anerkendelse. Men det, der skulle have været den store kulmination, blev egentlig bare et spørgsmål om at få det hele lagt bag sig.

”Jeg kan huske, at jeg var lidt uengageret under ph.d.-forsvaret. Jeg havde

simpelthen ikke noget på hjerte. Selv om jeg fik ros. Jeg skulle bare igennem. I det hele taget måtte jeg virkelig overtale mig selv til at færdiggøre projektet. Mine følelser sagde, jeg ikke skulle gøre det. Ikke kun, fordi jeg var bange for, om jeg kunne præstere, men jeg havde simpelthen ikke lyst til forskningen og til at være en del af universitetet”.

Miljø med skin- og pseudo-argumenter

Når Lars Bo Jensen fortæller om det forskningsmiljø, han var en del af, er hans første ord, at han havde gode kolleger. Men når han uddyber, hvorfor han ikke trivedes i forskningen, er det alligevel nogle miljømæssige faktorer, der trækkes frem.

”Jeg synes, det var et miljø med skuepil, med skin- og pseudo-argumenter. Et teater, hvor den, der taler højest, vinder debatten, eller den, der kan stikke de andre i skoen, at de ikke har læst de rigtige bøger. Jeg var jo fra barnsben glad for eksakte videnskaber, og med det perspektiv... selvfølgelig er der mange gode forskere i humaniora, men der er også nogle, der klarer sig igennem på andre måder.”

Han kommer til at tænke på, hvordan han én gang siden har søgt en akademisk stilling – et professorat, der blev slået op, da SDU oprettede H.C. Andersen Centret:

”Jeg blev opfordret til at søge, men det var jo urealistisk, for jeg har udgivet så utrolig lidt. Og det har jeg, fordi det er så sjældent, jeg føler, der er noget, der er værd at skrive om. Og jeg må indrømme, at sådan havde jeg det undertiden med kollegernes arbejde. Projekter, hvor man tænkte: Det kan jo være lige meget. Det fører ikke til noget nyt. Man kender resultatet. Det var en dæmper på motivationen.”

Forsknings-kompetencer ikke i spil

Lars Bo Jensen lagde forskningen bag sig uden at se sig tilbage. Han flyttede til København med sin kæreste og tog det første og bedste job som underviser i web-programmering på Roskilde Tekniske Skole. Efter nogen tid valgte de at flytte til Tyskland af hensyn til kæresten, som er

"Jeg havde egentlig lidt dårlig samvittighed over, at jeg ikke brugte min ph.d.-uddannelse. Det har jeg det faktisk stadig ikke så godt med," fortæller Lars Bo Jensen, der skrev ph.d. i litteraturvidenskab, men i dag arbejder som web-udvikler.

tysk. Hun fik job som præst, og Lars Bo Jensen slog sig op som selvstændig web-konsulent syd for Hamborg, primært med danske kunder.

Efter et par år fik han imidlertid et mindre gensyn med universitetssektoren, da en professor ved universitetet i Flensborg bad ham træde til som ekstern lektor og undervise tyske studerende i dansk litteratur.

"Det kom lige tilpas, for der var ikke så meget gang i forretningen. Stoffet var svært for de tyske studerende, så det var en stor opgave, men det var dejligt at undervise."

Det blev til to semestre. Siden fik han fast arbejde i Hamborg, og i dag arbejder han stadig med web-udvikling.

Litteraturen er blevet en hobby, og forsker-kompetencerne er ikke rigtigt i spil mere, må Lars Bo Jensen erkende.

"Det er selvfølgelig kompetencer, der går igen fra det akademiske til det job, jeg har nu. Man skal være god til at diskutere, til at dokumentere ting og så videre. Men det behøver man jo ikke en ph.d. i litteratur for at være god til. Jeg får ros for at have lært det tyske sprog godt. Og det kan da godt hænge sammen med, at man har lært at tage det lange, seje træk og gøre tingene grundigt. Men jeg læser stadig litteratur, og det sker sågar, jeg får lyst til at skrive om det, jeg læser."

lah

Ph.d.: Uni' tager ikke ansvar

Hvert år udklækkes mere end 2000 forskere – ph.d.-kandidater – fra universiteterne, og det er langt flere end der reelt er forskerstillinger til.

Lars Bo Jensen er en af dem, der trods sin forskeruddannelse er endt på en karrierevej uden forskning. Men med springet fra en ph.d. i litteraturvidenskab til et job inden for IT-branchen har han svært ved at pege på, at uddannelsen burde være skruet anderledes sammen for at sikre mere almene kompetencer, han kunne have brug for.

"Man kan sagtens pege på ting, der ville forberede folk bedre til jobs på det private arbejdsmarked. Men jeg synes ikke, det giver mening. Så ville jeg være bange for at udtynde den egentlige forskeruddannelse. Det er den risiko, man må tage, når man kaster sig ud i det," siger han.

Til gengæld mener han, der uddannes alt for mange forskere, og at universiteterne ikke selv tager ansvar for at balancere antallet:

"Jeg diskuterede det med nogle fagkolleger, men jeg blev buhet ud, for i de fleste akademikers selvsyn gør man en uegennyttig velgerning af universel værdi, når man lader den 'dannelse', man selv har modtaget, gå videre til andre. Men jeg mener ikke, universiteterne tager ansvar for mængden, de uddanner. Af den simple grund, at de helst skal beskæftige deres ansatte lektorer og professorer."

Eliten på nederste etage

Vidnesbyrd fra en anonym ekstern lektor, som fortæller om ringe ansættelsesvilkår, herunder et djævelsk system og usolidariske kolleger

1. Hvorfor jeg ytrer mig? Det er ret simpelt. Mine kolleger, ledelsen, embedsmænd og politikere skal have nogle fakta på bordet: Jeg er generelt træt af at arbejde mange timer for få penge; jeg får deltidsløn, men arbejder fuld tid! Og jeg kan jo regne ud, at min undervisning faktisk tjener mange penge hjem til universitetets almindelige drift; jeg er buffer i systemet og for de fastansatte kolleger.

Jeg gør det anonymt, og jeg anonymiserer arbejdspladsen, men kan sige, at jeg kommer fra det humanistisk-samfundsvidenskabelige felt. Dels vil det næppe hjælpe på mit CV, hvis der kommer en kritisk artikel om ens universitet. Og dels er det ikke mig, det handler om, men de løstansattes situation.

2. ”Jeg er universitetslærer”, svarer jeg, når nogen spørger. Når man er ansat på et universitet som akademiker, er man vel en del af samfundets elite? Hertil kan jeg kun sige, at der er stor forskel på arbejdspladsens forskellige etager – jeg hører til eliten på nederste etage.

Jeg har da velmenende kolleger og ledere, som udtrykker forståelse for min og vores situation med usikre kontrakter, ingen forskningstid, ringe forberedelsesnormer, ingen betalt sommerferie. Men der er ingen konkret solidaritet, man ser ikke indad for at finde interne løsninger, så når det kommer til handling, sker der ikke noget. Vi løstansatte er der, en del af arbejdspladsen, og alligevel er vi der ikke.

3. Jeg er ekstern lektor. 254 kr. i timen ser jo meget godt ud på papiret. Men bagved ligger mange usynlige timer, så i praksis tjener jeg noget, der svarer til minimumslønnen (ca. 120 kr./t). Dette semester varetager jeg fire forskellige universitetskurser med det, som det indebærer som eneansvarlig for planlægning, undervisning, vejledning og eksamensbedømmelse af 90 studerende. For det får jeg 542 timer til 254 kr./time, plus 12,5 % feriepenge, men ingen pension. Jeg ender således med en bruttoindkomst på ca. 150.000 for fire kurser på et halvt år, som svarer til ca. 24 ugentlige arbejdstimer. Nu vil nogle indvende, at jeg bare arbejder

langsomt eller er urutineret underviser – hvad jeg absolut ikke er. Eller at jeg jo bare kan arbejde den tid, jeg bliver betalt for? Men sådan fungerer det jo ikke: Jeg vil jo ikke sjofle undervisningen, de studerende skal have god undervisning. Jeg skal have gode evalueringer for at få ny kontrakt. Og man har jo også sin akademiske stolthed.

Andre vil sige, at det lyder som et uretfærdigt system, hvor man ikke får løn for alle de timer, man arbejder. Og det har de jo helt ret i, og det er problemets kerne. Som altså skjules bag min timebaserede løn som ekstern lektor.

4. Djævelen i systemets virtuelle håndtering er nogle udspekulerede systemer, fx ”timenorm-skemaer”, som fremstår helt objektive og faktuelle. Det er slagpladsen for især undervisningskravene for de fastansatte. Det er her, ledelserne vil finde rationaliseringsgevinster.

Det forhandles på plads mellem institutledelsen og fællestillidsmanden, som repræsenterer de fastansatte. Skemaerne er konstrueret således, at de fastansatte ser på deres forskellige aktiviteter som en organisk helhed. Hvad de skal levere af undervisning, bedømmelse og vejledning af de studerende, kan de flekse ved at få tid til administration af kurserne.

De fastansatte – som jo også får deres faste årsløn – kan altså flytte rundt på de forskellige faktorer. Anderledes for eksterne lektorer og andre, som kun får betaling for undervisning, vejledning og bedømmelser.

Som timelærer har jeg ingen mulighed for at flekse med normskemaer. Jeg får løn for 24 undervisningstimer. Der står ingen steder, at jeg er nødt til at lave meget skjult arbejde, så min ugentlige arbejdstid i praksis er 40 timer. Men oveni kommer, at jeg bruger 10-15 timer om ugen på at holde mig fagligt opdateret. Dels fordi de studerende jo skal have forskningsbaseret undervisning, og dels fordi jeg skal skrive artikler, så jeg kan holde drømmen om en fast stilling i live.

På den overtid ligner min arbejdstid den, som mange af mine fastansatte kolleger har. Men de får 37 timers løn for deres arbejde. Jeg får 24 timer.

5. Ingen kan eller vil jo sætte tal på, hvor mange vi løstansatte er, men jeg har mødt mange på både humaniora og samfundsvidenskabelige studier. Nogle er det i en kortere årrække, andre har levet af det i 15 år. Jeg selv har været i det ”on and off” siden 2007. Men vi er altså spredte og udgør ingen pressionsgruppe med magt.

Men hvorfor holder vi ikke op i stedet for at forfølge den fjerne drøm om advancement i uni-systemet? Realiteten er desværre for mange, at vi ikke flytter os, for der er få steder at flytte hen, og universitetet har jo faktisk brug for os, godt nok kun som buffer. Men det store jobmarked er også lukket, også hvis jeg ser bredere ud på arbejdsmarkedet end min relativt snævre faglighed. Inden for de seneste år har jeg sendt 23 resultatløse ansøgninger på jobs, som jeg gerne ville have, forskellige steder i kongeriget.

6. Sådan nogle som mig kan kun få livet til at hænge sammen, hvis man har en partner, som tjener gode penge, eller hvis man snyder med a-kassen, så man er løsarbejder i fem måneder og derefter hæver understøttelse i en. Der er altså andre, som betaler for ens merarbejde på uni.

De løstansattes problem er jo kendt, for jeg har kolleger, som har levet med det i 15 år. Systemet lader bare, som om problemet ikke eksisterer. For mig er det mega konkret, men på arbejdspladsen er det ukonkret. Det tørres af på ’en uheldig situation’ eller bliver akademiseret som ’neoliberalismens skyld’ eller ’prekariatet’ osv. Men omtale på den måde betyder, at vores problemer ikke gøres konkrete.

Jeg er ikke medlem af en fagforening, dels fordi jeg ikke har råd, og dels fordi de ikke gør noget for os! Fagforeningerne er de fastansattes forlængede arm. De og tillidsmændene forhandler med nogle ledelser om budgetter og prioriteringer; de fastansatte skal have deres timenormer, andel i tillægspuljer, lønfremgang osv.

7. Vi løslærere er ikke bare en buffer, som universitetet kan skrue op og ned for efter behov. Nej, universitetet har faktisk også stort overskud på sådan en som mig. For at eksponere det, vil jeg nu gøre noget, som mine fastansatte kollegaer advarer mig mod. Det handler igen om de virtuelle regnskaber kontra virkeligheden. Jeg vil udregne, hvad universitetet tjener på mine kurser. Og her er det så, at de fastansatte kolleger siger, at det kan man ikke bare sådan, for der indgår mange faktorer i det regnestykke.

Men jeg vil nu gøre det alligevel:

Universitetet får 1.000.000 kr. i taxameter på min undervisning pr. halvår (22,5 årsværk x 45.000 kr.). Jeg får 150.000 kr. i løn. Der er så administration, fx af eksamener, som institutforvaltningen laver. Lad os ansætte den til 15.000 kr. Censorbedømmelsen (både ekstern og intern) koster 35.000 kr. Nu er 20 % altså brugt af indtægterne.

Der er så alle de andre diverse udgifter: lokaleudgifter, administration af min løn, sekretærens forvaltning af lokalebooking og studieindskrivning, de studerendes brug af studievejleder, dispensationsbehandling for de studerende, min og de studerendes brug af IT-medarbejdere, vagter og rengøringspersonale. Mit skrivebord i kontoret, som jeg deler med fem andre, koster også. Alt sammen løber op, lad os skønne, at det løse overhead tilsammen løber op = 400.000 kr.

Udgifterne er altså 600.000 kr. og indtægterne 1.000.000 kr., dvs. der er 400.000 kr. i overskud pr. halvår på de studerende, som består mine eksamener!

Overskuddet pr. helår (800.000 kr.) kan omregnes til en professorløn (600-700.000 kr. på humaniora / samfundsvidenskaber).

Kan det regnestykke nu også passe, vil nogle af mine "virtuelle" kolleger spørge? Jo, det passer. Jeg har tjekket detaljer med uni-forvaltningen. Jeg har endda underdrevet nogle af faktorerne.

8. Systemet, lederne og mine kolleger holder vi løstansattes problemer på afstand ved at henvise til de virtuelle regnskaber. Nogle vil sige, det er verdensøkonomien, neoliberalisme og hvad ved jeg. Men er det ikke for nemt at give noget så stort skylden og lade vores egne arbejdspladser og relationer gå fri?

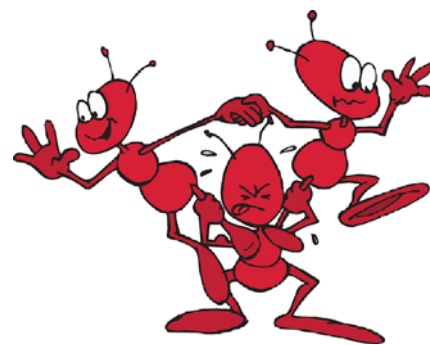
Kunne vi ikke i stedet starte med at kigge på manglen på solidaritet på vores arbejdspladser? På nogle institutter er det efterhånden halvdelen af undervisningen som varetages af eksterne lektorer. Der er regler, jf. stillingsstrukturen, men der er stor fantasifuldhed, når de skal omgås. Man opfinder stillinger som halvtidsstudieadjunkter, der ansættes semestre ad gangen, for at ledelserne har mulighed for at ansætte folk på kursusbasis, semester efter semester.

Studieadjunkter blev indføjet i stillingsstrukturen for nogle år siden som stillinger, der kunne tilbyde eksterne lektorer noget bedre. Men de er blot endt som en fortsættelse af business as usual, enten fordi de ikke oplås i praksis, eller fordi de er så snævre i arbejdsbeskrivelsen, at de ikke er en reel forbedring. Og tillidsmands-systemet er ikke til nogen nytte for os løstansatte. Da en af os ville have bistand til at forhandle løn fra fakultetets fællestillidsmand, lød beskeden, at "det er udsigtsløst", for han forhandlede kun fra adjunkt-niveauet! Og da der så blev klaget til fagforeningen over tillidsmandens passivitet, lød beskeden, at den løstansatte måtte sige nej til stillingen, for lønnen aftales lokalt (mellem tillidsmanden og ledelsen).

Der er et strukturelt problem, som handler om, at nogle betaler prisen for, at systemet, lederne og de fastansatte kan få deres kabaler til at gå op. Løsningen, spørger du?

Ledelserne, administrationen og de lokale ledere må anerkende, at systemet kører, fordi der er en buffer af løsarbejdere, som har ringe vilkår. Og så må de gøre noget ved det.

Og internt er det faktisk også forholdsvis simpelt at gøre noget. I dag fordeles lønpuljer blandt de fastansatte. Der gives bonuser til toppen af systemet. Hvorfor ikke inddrage de løstansatte som parthavere i de lokale lønmidler og så prioritere bedre lønvilkår for denne gruppe på bekostning af personlige tillæg og lønfremgang for de fastansatte.

Prøv at lege med tanken: Hvad ville der ske, hvis fastansatte gik 5 pct. ned i løn? Hvis man i stedet brugte disse penge til at give bedre forhold for de løstansatte?

Mit forslag vil godt nok pille lidt ved de fastansattes privilegier, og fagforeningerne må ændre deres tilgang. Kolleger skulle justere forventningerne til deres løn. Men det vil betyde marginale forringelser for dem, men store forbedringer for os løstansatte.

9. Jeg har overvejet om jeg skulle lade være med at fortælle noget personligt, fordi det kan blive læst som socialporno, der overskygger mit hovedbudskab. Men nu gør jeg det altså alligevel:

Jeg har kone og en datter. Min kone er akademiker og har kun få indtægter, mens hun bygger sit firma op. Vi modtager ingen særlige offentlige ydelser, for vi ønsker ikke at være 'klientgjort'. Og har heller ikke tid til det. Vi arbejder jo begge – fuld tid. Vi har ikke bil eller sommerhus. Da min cykel for nylig blev stjålet var det en ulykke med mærkbare konsekvenser. Og så er vi faktisk mere heldige end mange andre, fordi vi har en relativt billig bolig og kun lidt gæld.

Men vores økonomi er stram, så jeg skraller det meste af vores mad ved supermarkedets containerer efter arbejdstid. Jeg fik tippet af en kollega. Det sparer os for ca. 3000 kr. om måneden på madbudgettet. De er de rå realiteter, når man arbejder på de nederste etager, for de af os, som ikke har andre til at betale for vores ekstraarbejde.

10. Sommerferie? Jeg skal på cykel-ferie på Møn; vi skal campere i telt. Jeg sparer op, så jeg har penge til lidt ferie i juli, jeg må finde noget arbejde i august og skal også have færdiggjort en artikel.

- FORFATTEREN optræder anonymt. Navnet er kendt af redaktionen.

Retsgrundlaget for daglejere...

Af konsulent JENS VRAA JENSEN, DM's universitetsafdeling

Som det fremgår af artiklen 'Eliten på nederste etage', udfoldes der mange steder stor kreativitet fra universiteternes ledelser for at (mis)bruge løstansatte undervisere. Det vidner om stor uretfærdighed og magtesløshed hos denne ansættelsesgruppe.

FAGLIG KOMMENTAR

Fagforeningerne på det akademiske område er helt bekendt med situationen. Det er klar fagforeningspolitik, at så mange ansatte og så stor en del af arbejdsopgaverne som muligt skal dækkes af overenskomstmæssige vilkår. Det giver den største sikkerhed for den enkelte – og for arbejdspladsen.

Men det er nærmest en surrealistisk oplevelse, når fagforeningen rejser spørgsmålene om vilkår og problemer overfor arbejdsgiverne i forbindelse med forhandlinger om regelsættet bagved (fx stillingsstrukturen). Herfra ser man ikke det store problem – med henvisning til, at der eksisterer to forskellige regelsæt for timelønsansatte som henholdsvis eksterne lektorer og undervisningsassistenter.

Formelt en tilforladelig ansættelses-form

På papiret ser det da også vældig tilforladeligt ud. De eksterne lektorer er tænkt som et undervisningsinput ude fra den virkelighed, som de færdiguddannede kan komme ud til. Vilkårene er tænkt som en mulig platform for bibeskæftigelse for allerede ansatte i jobs uden for universiteterne, hvor de pågældende er dækket af sociale ydelser, pensionsbidrag osv.

Undervisningsassistenter er tænkt som et supplement til den undervisning, der er tilrettelagt af fastansatte, og der er ikke umiddelbart tilladelse til at afholde eksamen, selvstændig tilrettelæggelse af kurser m.v. for denne gruppe – med andre ord en rigtig assistent.

På papiret er alt i den skønneste orden – og man har endda åbnet mulighed for, at man kan fastansætte eksterne lektorer, og de kan forhandle løntillæg med de lokale ledelser. Derved har ledelsen på den enkelte arbejdsplads en mulighed for

at slippe uden om risikoen for at støde mod lovgivningens loft på maksimalt tre ansættelsesperioder i tidsbegrænsede ansættelser samt gøre lønniveauet noget mere attraktivt end den løn, der er fastsat i regelgrundlaget.

Fagforeningerne har prøvet

Fra fagforeningernes side er der gjort mange forsøg på at forbedre vilkårene for de løstansatte. Ud over de nævnte forsøg på at finde forhandlingsmæssige løsninger og forbedringer via overenskomstdækning har der været anlagt sager om deltidslærernes vilkår for faglige voldgifter og ved de ordinære domstole.

Desuden har berørte medlemmer rettet individuelle henvendelser til medlemmer af EU-parlamentet og Kommissionen med henblik på at forsøge at få en fortolkning af den danske implementering og anvendelse af EU's direktiver om både tidsbegrænsede ansættelser, og om ansættelser på deltid er i overensstemmelse med intentionerne om beskyttelse af disse medarbejdergrupper mod diskrimination.

Det er nærmest er en surrealistisk oplevelse, når fagforeningen rejser spørgsmålene om vilkår og problemer hos de løst ansatte overfor arbejdsgiverne.

Jens Vraa Jensen

Mange krumspring for at undvige

Men som den anonyme XX fortæller, gøres der mange krumspring for at vende og dreje regler og intentioner, så timelønnede undervisere kan anvendes til større dele af undervisningsopgaverne og med samlede vilkår, som i mange tilfælde er på kanten af i det mindste intentionerne i det bagvedliggende regelgrundlag.

Når fagforeninger og tillidsfolk fx mødes af, at lokale ledelser ikke vil indgå aftaler om lønforbedringer under adjunkt-niveauet, er det i første omgang et problem, som handler om for små bevilninger til universiteterne. Det er teknokratisk nemt at målrette løntillæg til nogle grupper – selv om det faktisk er i strid

med centrale aftaler om, at alle ansatte har ret til en årlig lønforhandling.

Det er også i strid med ansættelsesforhold, når ledelser lægger opgaver om tilrettelæggelse og administration af undervisning over til ansatte, som ifølge deres ansættelsesmæssige grundlag ikke har den type opgaver i deres ansættelsesmæssige portefølje – og derfor heller ikke får timer til at udføre den type opgaver.

Hermed misbruges den løstansattes arbejdskraft, og de gør det uden at kny, også for at få tilbudt genansættelse i en eller anden form.

Synliggør problemet

Vidnesbyrdet fra den anonyme fortæller om en diskrepans mellem intentionerne i det ansættelsesmæssige grundlag og den rå virkelighed. Hertil kan tilføjes, at der skal være sammenhæng mellem forskning og undervisning.

Den anonyme bruger en stor del af sin tid på at udføre ubetalt forskning med henblik på en mulighed for at kunne kvalificere sig til en fast VIP-stilling. Og en stor del af den lønforskel, der gøres rede for, handler jo netop om, at der laves sammenligninger mellem vilkårene for de videnskabelige stillinger med en forpligtelse til både at forske og undervise, og de deltidsansatte, som alene har en forpligtelse på undervisningsområdet.

Det ændrer ikke på det samlede billede af, at der er tale om et stort (og mange steder desværre voksende) problem. Vidnesbyrdet fra XX er en synliggørelse af gruppens usikre vilkår, og gruppen skal blive ved med at berette om den kreative anvendelse af denne buffer, så både ledelser og kolleger tager problemet alvorligt. Den nødvendige forhandlingsstyrke til at tvinge forbedringer igennem, handler så om at rejse spørgsmålet på det enkelte institut/fakultet/universitet med bistand fra tillidsfolk.

Og når det så er så langt, kan sagen rejses med vægt overfor ministeriet, så man herfra tvinges til at gøre noget ved de urimelige vilkår.

Uholdbar og uretfærdig situation

– siger arbejdslivsforsker om løstansattes situation

”Når jeg læser vidnesbyrdet fra den anonyme løstansatte underviser, er det første, som slår mig, ordet smerte”, siger **lektor Janne Gleerup**, som er arbejdslivsforsker ved RUC.

”Beretningen vidner om en oplevelse af at være i klemme i et system, som ikke yder de ansatte retfærdighed. Et system, hvor problemerne ikke tages alvorligt. Hverken af fastansatte kollegaer, ledere eller i bredere forstand”, siger hun. ”Og jeg kan godt forstå, at vidnesbyrdet gives anonymt, for det kan have konsekvenser i forhold til kolleger og til fremtidige ansættelser at stå frem med så markant kritik af systemet. Men omvendt er det i et ytringsfrihedsperspektiv meget bekymrende, at de løstansatte oplever ikke at kunne være kritiske, de skal gøre sig attraktive.”

Projekt undersøger løstansattes situation

Flere af de problemstillinger, beretningen indeholder, genfindes i de undersøgelser af det prekære arbejdsliv, som hun har lavet. Som arbejdslivsforsker er hun med i projektet ”Prekarisering og akademisk arbejde”, som er et mindre kvalitativt forskningsprojekt, som er finansieret af Dansk Magisterforening. Det gennemføres af 4 RUC-forskere fra Roskilde Universitet, Institut for mennesker og Teknologi (Birger Steen Nielsen, Peter Olsén, Niels Warring og Janne Gleerup). Gennem bl.a. interviews belyses erfaringer med et usikkert arbejdsliv præget af mange midlertidige ansættelser.

”Der findes stort set ingen danske undersøgelser af, hvordan løstansatte akademikere oplever og håndterer deres usikre ansættelsesforhold. Projektet forsøger at beskrive, hvordan de oplever dels deres arbejdssituation, og dels hvordan det påvirker deres øvrige liv og hvilke oplevelser og handlerum de har”. Projektet samles i en bog, som udkommer i efteråret.

Men overordnet set er hovedårsagen til den stigende brug af løstansatte, at der er økonomiske fordele i det. Universitetsområdet har gennem en årrække været underlagt besparelseskra- og på de enkelte institutter kan brugen af løst ansatte være et oplagt valg, fordi

“

Der er brug for en kritisk diskussion af, hvordan vi får mål om uddannelse på højt niveau til at afspejle sig i rimelige løn- og arbejdsforhold.

Lektor Janne Gleerup

arbejdskraften er billigere, fleksibel og let at skille sig af med.

Systemet udnytter ansvarsfølelsen

Den anonyme fortæller, at arbejdstid og løn ikke svarer til hinanden. Og arbejdslivsforskeren fortæller, at mange løstansatte føler sig fanget, og det handler om, at man gerne vil levere et godt stykke arbejde, men rammerne giver ikke plads til det.

Nogle vil sige, at den løstansatte jo bare kan arbejde de timer, man får betaling for?

”Ja, det er jo en mulighed. Men helt ærligt, så tror jeg systemet ville bryde sammen, hvis flertallet tænkte på den måde. De fleste vil gerne levere kvalitet i opgaveløsningen, så de kan stå på mål for en passende faglig standard i undervisningen. De føler et ansvar overfor de studerende, og da normerne for timer til forberedelse og gennemførelse af undervisning er under evig beskæring, ender mange med at lægge ekstra timer i arbejdet, som de ikke får løn for”, svarer arbejdslivsforskeren.

”Derved sker der en u hensigtsmæssig individualisering af ansvaret for at opretholde kvalitet i undervisningen. Hertil kommer, at de løstansatte er i en udsat konkurrencesituation. De kan let skiftes ud, hvis de ikke leverer optimalt. Derfor vælger mange at bide tænderne sammen og bruge den nødvendige tid frem for kun den tid, de reelt får løn for. Det er en ond cirkel, for dermed usynliggøres problemet”.

Del af fællesskab og alligevel ikke

Kunne vi ikke starte med at kigge på manglen på solidaritet på vores arbejdspladser, spørger den løstansatte med henvisning til tavshed om de løstansattes situation.

”Også her peger den anonyme underviser på en vigtig problemstilling. I vores undersøgelse er der mange eksempler på løstansatte, som oplever forskelsbehandling og uretfærdige privilegiestrukturer, som gør det svært for dem at opleve at indgå i ligeværdige arbejdsfællesskaber med de faste kolleger”, forklarer Gleerup.

De løse har ofte ikke samme adgang til efteruddannelses tilbud som de faste. Mange har ikke pension i ansættelsen og får ikke andel i lokallønsmidler. Nogle tilbydes ikke MUS samtaler, de har ikke budgetter til bogindkøb eller konferencedeltagelse, og i deres ansættelse er der typisk ikke afsat timer til deltagelse i lærermøder eller seminarer hvor undervisning planlægges og udvikles m.v.

”Måske må de godt deltage, men så må de bruge deres fritid”.

Slippe udenom-politik

Vidnesbyrdet fortæller om, at ingen tilsyneladende tager sig af de løstansattes vilkår.

”Der sker jo en voksende prekarisering på det danske arbejdsmarked i disse år, og selv om løse ansættelser ikke er et nyt fænomen på universiteterne, så skærpes konsekvenserne af dem, fordi antallet stiger, og arbejdsintensiteten øges, samtidig med at dagpengesystemet er blevet strammet op”, forklarer Gleerup.

Den store personaleomsætning som brug af løst ansatte betyder, at også, at de fastansatte presses i forsøget på at skabe stabile, velfungerende arbejdsfællesskaber for der kan planlægges langsigtet. Mange løse ansættelser går på den måde ud over arbejdsmiljøet og den samlede kvalitet.

”Selvom det på den korte bane er fristende at spare penge, underminerer det uddannelseskvaliteten på den lange bane. Der er brug for en kritisk diskussion af, hvordan vi får mål om uddannelse på højt niveau til at afspejle sig i rimelige løn- og arbejdsforhold” siger Gleerup og henviser til, at de faglige organisationer – især DM – i årevis har haft som mål at forbedre de løstansattes vilkår, men at det er svært at trænge igennem reelle forbedringer for gruppen”.

Gør scenen klar

Amerikansk læringsprofessor giver simple tips til, hvordan man fanger de studerendes opmærksomhed allerede i starten af lektionen.

Når jeg underviser på skrivelinjens kursus i kreativ sagprosa, bruger vi en masse tid på at analysere indledninger hos de store forfattere. Jeg arbejder ofte sammen med de studerende på deres egne indledninger og forklarer dem, at det er inden for tekstens allerførste del, at de fleste læsere træffer beslutningen om, hvorvidt de skal læse videre eller ej. Er de ikke i stand til at fange læserens opmærksomhed allerede dér, er der stor sandsynlighed for, at der ikke er nogen tilbage, når de vigtige pointer bliver præsenteret længere nede i teksten.

ESSAY

Samme princip gælder for undervisning i de akademiske fag. Undervisningens første fem minutter giver mulighed for at fange de studerendes opmærksomhed og forberede dem på læringsituationen. Når de møder til timerne, trækker de med sig alle de forskellige distractioner, der hører til i deres komplekse tilværelser – smartphonens mange fascinationer, et sammenstød med en med-studerende hjemme på kollegiet, tanker om, hvad de skal have til frokost osv. Det kan godt være, at de rent fysisk er til stede i det pågældende tidsrum, men i hovedet kan de være alle vegne. Derfor virker det indlysende, at undervisningen indledes med, at man får dem til at fokusere på det, de skal lave. Desværre går de første fem minutter ofte tabt i logistikken (at finde bøger frem, stille det tekniske udstyr op osv.), i at samle tankerne omkring opgaver eller forestående prøver eller i at skrive meddelelser på tavlen. Logistikken og det organisatoriske er selvfølgelig vigtigt, og ofte er der ingen vej udenom. Men i de fleste tilfælde kan vi gøre tingene lidt bedre. Her kommer jeg med nogle små tips til, hvordan man kan benytte undervisningens første fem minutter til at fokusere de studerendes opmærksomhed og forberede deres hjerner på læring.

Start med et par spørgsmål

Kognitionspsykologen **Daniel Willingham** argumenterer for, at læreren skal fokusere mere på at gøre brug af spørgsmål. *"Det jeg ønsker, at mine studerende skal lære, er faktisk svar på spørgsmål,"* skriver han i sin bog **Why Don't Students Like School?**

"Svaret er så godt som aldrig interessant i sig selv. Men spørgsmålet, hvis blot man kender det, kan gøre det enormt interessant." En af mine kolleger, **Greg Weiner**, som er lektor i politisk videnskab, bestræber sig på at gøre disse ideer til praksis. Når han starter sin undervisning, viser han en fire-fem spørgsmål på tavlen og beder de studerende om at fundere lidt over dem. Så kører han undervisningen, som han plejer. Til sidst vender han tilbage til spørgsmålene, for at de studerende kan konstatere, at de har arbejdet med nogle potentielle svar, og at de tillige har lært noget.

F.eks. i en time om politiske forhold i USA med fokus på magtadskillelsen kunne dagens første spørgsmål være: *"Hvilke problemer skal magtadskillelsen tage højde for?"* Det sidste kunne være: *"Hvilke faktorer har medført, at magtfordelingen er blevet undermineret?"* Samme spørgsmål er de studerende blevet præsenteret for forud for undervisningen, og således er de med til at styre forberedelsen. Men det, at man viser spørgsmålene ved timens start og vender tilbage til dem i slutningen, er med til at slå fast, at hver undervisningstime har et klart formål.

Derfor skal du overveje at indlede dine timer med et par spørgsmål, som du vurderer er vigtige og interessante. Du kan også lade de studerende komme med nogle forsigtige svar de første fem minutter og derefter igen ved timens slutning, således at de kan se, hvilken effekt undervisningen har haft på deres forståelse.

Hvad var det, vi lærte sidst?

Mange undervisere kan godt lide at bruge nogle minutter i starten på at repetere hovedpunkterne fra forrige time. Det

giver bestemt god mening, ligesom det finder støtte i den indsigt, at læring kræver, at man hele tiden vender tilbage til det, man forsøger at lære. Men i stedet for at remse en oversigt op, kan man bede de studerende om at repetere hovedpunkterne for dig.

I pædagogikkens verden kender man det som *testing effect*. Kort sagt går det ud på, at hvis man gerne vil huske noget, er man nødt til at øve sig i at huske det. Forskningen har gang på gang påvist, at små quizzet og prøver ikke kun måler de studerendes læring, men også bidrager til den. Jo flere gange de studerende er nødt til at hente information, ideer eller færdigheder op af hukommelsen, jo bedre lærer de.

I stedet for *testing effect* foretrækker jeg en mere teknisk term, *retrieval practice*, eftersom testning ikke er nødvendigt for at hjælpe de studerende i at hente stof fra hukommelsen. Læringen påvirkes i positiv retning, når bare de – ved hjælp af noter eller tekstmateriale – gør sig umage for at huske undervisningsindhold.

Det kan du udnytte i timens første minutter ved at bede de studerende om at *"genopfriske din hukommelse"* med hensyn til hovedpunkterne i forrige time. Skriv dem op på tavlen – redigér efter behov undervejs, og bidrag med feedback for at sikre, at svarene er korrekte. Dermed stiller du rammen op for dagens undervisning. Fem minutter på den måde i starten af hver time kan gøre de studerende klar til succesoplevelser i prøver og eksamener. Men det er vigtigt, at det gøres uden brug af noter, støttetekster eller laptops. *Retrieval practice* virker nemlig kun, når man er nødt til selv at hente stoffet fra hukommelsen – og altså ikke fra skærme eller bøger.

Reaktivér det allerede lærte

En hel del god forskning tyder på, at den viden, de studerende medbringer til undervisningen, i høj grad er bestemmende for det, som de får ud af den. En stensikker teknik er altså at starte undervisningen med at gå tilbage, ikke kun til

det, som de fik med sig sidste gang, men også til det, de allerede på det tidspunkt har vidst om emnet.

”De studerendes eksisterende viden er afgørende for såvel undervisningen som læringen,” skriver **Susan A. Ambrose og Marsha C. Lovett** i et essay, fordi ”det er fundamentet, hvorpå ny viden skal opbygges. Hvis de studerendes eksisterende viden er fejlbehæftet (f.eks. unøjagtige fakta, ideer, modeller eller teorier), besværliggøres ny læring, idet de dermed ser bort fra, negligerer eller blokerer for ethvert bevis, der går imod deres eksisterende viden.”

At bede de studerende om at fortælle dig, hvad de allerede ved (eller tror, de ved), har to vigtige formål. For det første tændes der for den del af hjernen, der står i forbindelse til undervisningsstoffet, så når de bliver præsenteret for et nyt stof, bliver det bearbejdet i en rigere videnskabskontekst. Og for det andet får du en idé om, hvilke forhåndsforestillinger de studerende har med hensyn til stofområdet. På den måde kan din forelæsning, diskussion eller hvad det nu er, du har planlagt for dagens time, specifikt omhandle og

sigte mod at højne den viden, der allerede er til stede i lokalet, i stedet for den, du tror er til stede.

I den forbindelse er det igen en god idé at stille simple spørgsmål ved timens begyndelse og bruge et par minutter på diskussion: ”I dag skal vi til at fokusere på X. Hvad ved vi i forvejen om X? Hvad har du hørt om X eller lært om X i anden sammenhæng?” Det kan være, at du bliver negativt overrasket over de fejlopfattelser, du dermed bliver præsenteret for, eller positivt overrasket over, hvor meget de egentlig ved. Under alle omstændigheder bliver du bedre i stand til at forme din undervisning produktivt.

Skriveøvelse

Samtlige af disse aktiviteter kan have gavn af, at de studerende bruger nogle få minutter på at skrive deres tanker ned. På den måde får alle – og altså ikke kun dem, der er mest tilbøjelige til at markere i en diskussion – mulighed for at svare på spørgsmålet, hente stof fra hukommelsen efter den forrige time eller genkalde eksisterende viden. Hyppige, forholdsvist

uforpligtende skriftlige øvelser er en af de allerbedste metoder til at frembringe engagement og tankevirksomhed i timen. Det er ikke noget, du skal give karakterer for. Har du ikke lyst til at samle besværelserne ind, kan du bede de studerende om at skrive på deres bærbare computere eller i deres skrivehæfter, eller du kan gå rundt i klassen og sørge for, at de rent faktisk sidder og arbejder i tilfælde af, at du gerne vil kontrollere. Begræns øvelsen til 4-5 minutter, og bed alle om at blive ved med at skrive, indtil du siger til – hvorefter du kan sætte en diskussion i gang.

I de 15 år jeg har undervist på fuld tid, er det eneste, jeg konsekvent har lavet i hver eneste undervisningstime, at bruge de første fem minutter på små skriveøvelser, og det vil jeg blive ved med, så længe jeg har tænkt mig at fortsætte i gerningen. Det er ikke kun læringsfordelen, det er lige så meget det symbolske ved det samt den fokuserende funktion, jeg holder så meget af. At begynde timen med fem minutters skriveøvelse hjælper de studerende med overgangen fra hverdag til undervisning.

Derfor skal man lade være med at begrænse skrivetiden til større skriftlige opgaver eller eksamener. Brug skriveøvelsen til at bringe fokus og engagement ind i timens indledning. Gør det til en del af din undervisningsrutine. Timen er begyndt, det er tid til at skrive, tid til at tænke.

Begyndelsen er vigtig, i skrivning såvel som i læring. Lad den ikke gå til spille.

Forfatteren: James Lang, professor og direktør på læringscentret Center for Teaching Excellence (Assumption College, Worcester, Mass. USA). Han er forfatter til ”Small Teaching: Everyday Lessons from the Science of Learning” (2016)

Kilde: Chronicle of Higher Education, 11. januar 2016.

Oversættelse: Martin Aitken

Lærebogen 'Grundlæggende skatteret' – her i 2012-udgaven – blev indberettet som forskning. Det vidste forfatteren Henrik Dam ikke noget om.

SDU-rector i sag om uretmæssig BFI-indberetning

”Er jeg BFI-indberettet for den lærebog i skatteret,” lød SDU-rector Henrik Dams overraskende reaktion, da FORSKERforum forelagde for ham, at blandt hans BFI-indberetninger fra 2015 – hvor han var jura-dekan på KU – indgik ’Grundlæggende Skatteret’, som er en lærebog for studerende og dermed egentlig burde rubriceres som ”undervisningsmateriale”, som ikke hører under BFI-systemet.

SDU-rectoren svar var imidlertid overraskende. Han anede nemlig ikke, at hans bog var BFI-indberettet.

”Jeg har aldrig registreret publikationer i BFI-systemet og har indtil for nylig heller ikke været opmærksom på, at andre uden min godkendelse har registreret publikationer i mit navn. Eftersom jeg er ansat i en administrativ stilling uden tilknytning til et forskningsområde, er jeg endvidere principielt af den opfattelse, at mine publikationer ikke skal registreres.”

Lærebog – ikke forskning

Nu skal FORSKERforum ikke hænge SDU-rectoren ud som en fuskler, for en smule research i BFI-systemet afslører mange gråzoner. Slår man op i BFI-databasen og kigger på indberettede monografier i 2015, finder man en hel del titler,

der kraftigt antyder, at der er tale om lærebøger, herunder SDU-rectorens.

Den er udgivet som Karnov-lærebog, og her sælges bogen som ”en solid gennemgang af skatterettens grundprincipper samt en nærmere fremstilling af reglerne om beskatning af fysiske personer, beskatning af erhvervsdrivende, kapitalgevinstbeskatning, beskatning af selskaber og fonde m.v. Bogen ajourføres årligt og udkommer i begyndelsen af hvert kalenderår.”

Endvidere hedder det, at bogen anvendes som lærebog af jura- og revisionsstuderende og er velegnet som håndbog til alle, ”der har brug for en let og overskuelig introduktion til skatteretten.”

Men ifølge BFI-retningslinjerne kan opdateringen af en lærebog umuligt tælle som forskning.

Hvem kvalitets-kontrollerer?

Ifølge reglerne er det uni'erne selv, som har ansvaret for indberetninger og kvalitetskontrol. Det betyder ifølge FORSKERforums børende journalistik, at BFI-systemet kan være fejlbehæftet og uretfærdigt. Nogle kan groft sagt puste deres BFI-produktion op ved at medregne revl og krat.

Der er således stor forskel på

standarderne for, hvordan de enkelte fagområder indberetter, hvem der indberetter på de enkelte institutioner, og om der overhovedet foretages en kvalitetskontrol på det, som de enkelte forskere indberetter.

Da FORSKERforum eftersøger, hvordan Henrik Dams lærebog kunne slippe igennem som BFI-publikation, forklarer juras forskningsdekan Henrik Palmer Olsen, der har ansvaret for indberetningerne:

”Jeg er bekendt med den publikation. Som jeg husker det, er den blevet registreret forkert. Jeg skal ikke kunne sige hvorfor. Men det var en fejl, og den er rettet nu”.

Henrik Dam havde i 2015 en medforfatter, Jakob Graff Nielsen, der siden blev Henrik Dams afløser som jura-dekan på Juridisk Fakultet. Han forklarer kort og præcist pr. mail:

”Grundlæggende skatteret blev desværre oprindeligt registeret som forskning ved en fejl, og registreringen er rettet til kategorien undervisningsbog”

Så kom der styr på den sag.